

Review van existentiële schuld instrumenten

Lisa van der Voorst

s1081578

23 januari 2014

Universiteit Twente

Faculteit der Gedragwetenschappen

Bachelor Psychologie

Begeleiding:

Drs. V. van Bruggen

Dr. S. M. Kelders

Samenvatting

Psychologische schuld is een lastig te definiëren concept door het grote aantal verschillende perspectieven van waaruit het beschreven kan worden. Hierdoor bestaat tot op heden in de psychologische literatuur geen eenduidige definitie. Op basis van literatuuronderzoek is in deze bachelorthese een algemene definitie geformuleerd die schuld omschrijft als het hebben van oncomfortabele gevoelens in specifieke situaties, waarin een persoon van mening is een morele of sociale transgressie te hebben begaan, waar hij of zij zich verantwoordelijk voor voelt. Deze beschrijving bakent een domein af waarbinnen verschillende subtypen van schuld onderscheiden kunnen worden. Existentiële schuld is hier één van. Dit subtype wordt beschreven vanuit twee perspectieven. Op basis van één van deze perspectieven is existentiële schuld hier geformuleerd als het zich verantwoordelijk voelen voor de tegenstrijdigheden tussen de eigen gunstige positie en de ongunstige positie van anderen, waarbij empathie wordt ervaren voor de benadeelden.

In deze bachelorthese is een systematische review uitgevoerd met als doel een overzicht te kunnen geven van de psychometrische kwaliteit van existentiële schuld instrumenten. Om dit doel te bereiken is onderzocht welke existentiële schuld instrumenten reeds bestaan, wat voor kenmerken ze hebben, hoe ze zijn gebruikt in onderzoek en wat de kwaliteit van de instrumenten is. Op basis van twee zoekstrategieën zijn vier instrumenten geselecteerd. Per instrument is een key publication vastgesteld welke vervolgens is beoordeeld volgens de COSMIN criteria.

Momenteel lijkt er slechts één existentiële schuld instrument te bestaan; de Existential Guilt Inventory en in ieder geval één schuld instrument met raakvlakken met existentiële schuld; de Fear of Punishment en Need for Reparation Scale. Door tekortkomingen in de bijbehorende key publications kunnen over de psychometrische kwaliteit van deze instrumenten geen uitspraken worden gedaan.

Er is meer onderzoek naar existentiële schuld nodig, zodat duidelijk kan worden wat het precies inhoudt, waardoor het tevens beter meetbaar wordt. Momenteel lijkt er alleen de Existential Guilt Inventory te zijn, waardoor het belangrijk is om onderzoek te doen naar de inhoud van dit instrument, en tevens naar nieuwe instrumenten zodat bijvoorbeeld beter onderzocht kan worden hoe existentiële schuld zich verhoudt tot psychopathologie.

Summary

Psychological guilt is a hard concept to define, because of the large number of perspectives in which it can be described. Because of this, there exists no one clear definition of guilt in psychological literature. In this bachelor thesis, a literature-based general definition has been formulated that describes guilt as having uncomfortable feelings in a specific situation, in which a person thinks that he or she has committed moral or social transgression, for which he or she feels responsible. This description determines the domain in which different subtypes of guilt can be distinguished. Existential guilt belongs to one of these. This subtype is described from two perspectives. Based on one of these perspectives, existential guilt is defined as feeling responsible for the contradictions between someone's own fortunate position and the less fortunate position of others, where empathy for the disadvantaged is experienced.

In this bachelor thesis a systematic review has been performed with the goal to provide an overview of the psychometric quality of existential guilt instruments. To achieve this goal research has been performed on which existential guilt instruments exist, what kind of properties they have, how they are used in research and what the qualities of the instruments are. Based on two searching strategies, four instruments were selected. Per instrument, one key publication was determined which was then rated according to the COSMIN criteria.

At this moment it seems that only one existential guilt instrument exists; the Existential Guilt Inventory, and at least one guilt instruments with some common ground with existential guilt; the Fear of Punishment and Need for Reparation Scale. Because of shortcomings in the associated key publications, no statements on the psychometric quality of these instruments can be made.

More research on existential guilt is required, so that the contents of this concept can be made more clear, which also makes it more measurable. At this moment it seems that there is only the Existential Guilt Inventory, which is why it is important to research both the contents of this instrument and new instruments so that, for example, better research can be done on the relationship between existential guilt and psychopathology.

Voorwoord

Het doel van deze bachelorthese was om te proberen een overzicht te geven van de kwaliteit van instrumenten om existentiële schuld mee te meten. Deze bachelorthese is voor een deel gebaseerd op een huidig onderzoek van Drs. van Bruggen naar existentiële angst instrumenten. Tijdens deze bachelorthese is hij tevens mijn begeleider geweest.

Bij deze wil ik Vincent bedanken voor zijn steun, feedback en begrip. Ik vond het een fijne en waardevolle samenwerking die ervoor heeft gezorgd dat ik ondanks tegenslag toch steeds weer inspiratie kon vinden om verder te werken.

De totstandkoming van deze bachelorthese is een intens proces geweest met afwisselend periodes van vooruitgang en stilstand. Hierdoor was de totstandkoming ervan niet slechts een leerproces, maar des te meer een emotioneel proces. Ik wil daarom mijn vriend Tim bedanken voor zijn steun en luisterend oor.

Enschede, 23 januari 2014

Lisa van der Voorst

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Aanleiding	7
Theoretisch Kader	7
Schuld Vanuit het Psychologisch Perspectief	7
Subtype: Existentiële Schuld	10
Doelstelling.....	13
Vraagstelling.....	13
Methoden	13
Procedure.....	14
Databases, Tijdsperiodes en Zoektermen.....	15
Exclusiecriteria	16
Testcriteria.....	16
Resultaten.....	17
Aantal Hits en Geïdentificeerde Instrumenten	17
Instrumenten	18
Existential Guilt Inventory	22
Onderzoek met de Existential Guilt Inventory.....	22
Psychometrische kwaliteit.....	23
Definiëring	23
Fear of Punishment en Need for Reparation Scale	23
Onderzoek met de Fear of Punishment en Need for Reparation Scale.....	24
Psychometrische kwaliteit.....	25
Definiëring	25
Test of Self-Conscious Affect.....	25

Onderzoek met de Test of Self-Conscious Affect	26
Psychometrische kwaliteit	27
Definiëring	27
Situational Guilt Scale.....	28
Onderzoek met de Situational Guilt Scale	28
Psychometrische kwaliteit.....	29
Definiëring	29
Algemene Resultaten	30
Onderzoek met de instrumenten	30
Psychometrische kwaliteit	30
Definiëring	31
Discussie	31
Uitkomsten Review	31
Reflectie op uitkomsten review	34
Beperkingen.....	35
Aanbevelingen	37
Literatuurverwijzingen	41

Inleiding

Aanleiding

In het jaar 2007 gaf één op de tien Nederlanders aan last te hebben van psychische klachten (Schoemaker, 2011). De aanwezigheid van schuldgevoelens zou één van de vele mogelijke oorzaken van die psychische klachten kunnen zijn want er zijn hoge schuldniveaus vastgesteld bij verschillende psychologische problemen (Klass, 1987), en er is een verband aangetoond tussen de subjectieve ervaring van schuld en verschillende vormen van psychopathologie (Caprara, Manzi & Perugini, 1992).

Het is belangrijk de ervaring van schuld te onderzoeken, omdat de relatie tussen de ervaring van schuld en psychopathologie nog niet helemaal duidelijk is. Zo is bijvoorbeeld gebleken dat de ervaring van schuld soms een positieve invloed lijkt te hebben op de geestelijke gezondheid in plaats van een negatieve invloed (Tilghman-Osborne, Cole & Felton, 2010). Meer onderzoek naar de ervaring van schuld zou kunnen leiden tot meer duidelijkheid over de relatie tussen schuld en psychopathologie.

Om de ervaring van schuld goed te kunnen onderzoeken zijn kwalitatief hoogwaardige instrumenten nodig. Door uit te zoeken welke instrumenten er beschikbaar zijn voor het meten van ervaren schuld en wat de kwaliteit van die instrumenten is, kan het gebruik ervan worden geoptimaliseerd. Dit houdt in dat bekend is wat de psychometrische kwaliteit van de instrumenten is, waardoor bij het gebruik ervan voor elke situatie het beste instrument gekozen kan worden. Dit maakt het mogelijk om met behulp van die meetinstrumenten juiste conclusies te trekken of juiste diagnoses te stellen. Door het juist diagnosticeren van schuldgevoelens kan vervolgens een passende behandeling worden gekozen, waardoor het behandelproces van de cliënt positief kan worden beïnvloed.

Theoretisch Kader

Schuld Vanuit het Psychologisch Perspectief

Onderzoek naar schuld heeft een complexe geschiedenis. Dit komt doordat verschillende betekenissen worden toegeschreven aan dezelfde term in verschillende contexten, en doordat er vanuit verschillende perspectieven onderzoek naar schuld is gedaan (Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Cermak & Rosza, 2001). Een vraag als “*wat is schuld?*” kent dus vele mogelijke antwoorden, omdat schuld op vele mogelijke manieren kan worden gedefinieerd.

Psychologen focussen in hun onderzoek vooral op subjectieve aspecten van schuld, zoals overtuigingen, gevoelens en consequenties die de ervaring van schuld, als resultaat van het

vermeend te kort hebben gedaan van andermans belangen en welzijn, bepalen, karakteriseren en vergezellen (Caprara e.a., 2001).

Over de aspecten van schuld worden in de literatuur verschillende dingen gezegd. Zo heeft onderzoek aangetoond dat er weinig of geen klassieke schuldinducerende situaties bestaan (Tangney, 1992; Tangney, 1996). Dit betekent dat het moeilijk is om situaties aan te wijzen die bij ieder mens voor de ervaring van schuld zouden zorgen.

In de literatuur wordt gesproken over de interne attributie van verantwoordelijkheid voor een bepaalde wandaad als belangrijke voorwaarde om schuld te kunnen ervaren (Caprara e.a., 1992). Dat betekent dat iemand pas schuld kan ervaren als hij de verantwoordelijkheid voor een bepaalde wandaad bij zichzelf legt. Ook de overtuiging een morele of sociale overtreding -ook wel een transgressie genoemd- te hebben begaan, wordt gezien als een belangrijke voorwaarde voor het ervaren ervan (Caprara e.a., 2001; Huhmann & Brotherton, 1997; Klass, 1987; Tangney, 1992; Tangney, 1996). Op cognitief vlak spreekt 'het zelf' hier als het ware een negatief oordeel uit over een eigen begane actie of gedraging (Lewis, 1971; Parker & Thomas, 2009).

De ervaring van schuld op zich wordt omschreven als oncomfortabel (Caprara e.a., 1992, Caprara e.a., 2001; Tangney, 1990). Spanning, wroeging en spijt worden genoemd als kenmerkende gevoelens bij schuld (Tangney, 1996). Dit geldt ook voor zelfverwilt en bezorgdheid over de consequenties van het gedrag (Caprara, e.a., 1992).

De aanwezigheid van deze gevoelens motiveert vaak tot herstellende acties (Caprara e.a., 1992; Parker & Thomas, 2003; Tangney, 1996), al dan niet om bestraffing voor de begane transgressie te voorkomen (Caprara e.a., 2001). Mogelijke consequenties van de ervaring van schuld kunnen zowel positief als negatief van aard zijn (Caprara e.a., 1992; Caprara e.a., 2001). Een voorbeeld van zo een positieve consequentie is prosociaal gedrag (Tangney & Dearing, 2002). Voorbeelden van negatieve consequenties zijn de ontwikkeling van psychische klachten (Klass, 1987; Tilghman-Osborne e.a., 2010) en agressief gedrag.

Doordat er over veel van deze aspecten van schuld geen overeenstemming bestaat, bestaan er echter ook veel onduidelijkheden. Zo is het bijvoorbeeld onduidelijk of schuld een emotie is, of een staat van zijn die wordt gekarakteriseerd door bepaalde emoties (Caprara e.a., 1992). Door het ontbreken van overeenstemming over welke beschrijving de juiste is, bestaat er tot op heden geen eenduidige definitie van schuld.

Er kan echter wel een algemene omschrijving van gegeven worden. Zo worden de zojuist beschreven aspecten goed samengevat in een omschrijving van schuld zoals Tangney (1996)

die in haar review naar het verschil tussen schuld en schaamte geeft. Volgens haar omschrijving omvat schuld een focus op een specifieke gedraging die negatief geëvalueerd wordt. Hierdoor ontstaat vervolgens bij een persoon een gevoel van spanning, wroeging en spijt over het gedane 'slechte' ding. Dit gevoel van spanning en spijt motiveert vaak tot herstellende acties zoals opbiechten, excuses aanbieden, of op de een of andere manier proberen om de gedane schade te herstellen.

Deze omschrijving van Tangney (1996) geeft een globale indruk van wat de ervaring van schuld inhoudt. Schuld kan echter nog specifieker worden beschreven. Binnen de omschrijving van Tangney (1996) en andere omschrijvingen van schuld kunnen namelijk specifieke kenmerken van schuld worden onderscheiden. Deze kenmerken kunnen op verschillende manieren en in verschillende combinaties worden samengevoegd tot een definitie, waardoor ze bijdragen aan de grote verscheidenheid van schulddefinities. Een recente systematische review over het definiëren en meten van schuld van Tilghman-Osborne e.a. (2010) geeft een goed beeld van deze grote variëteit aan schuld definities. Uit deze review blijkt tevens dat in bestaande theoretische definities van schuld achttien verschillende, vaak voorkomende kenmerken te onderscheiden zijn.

De verschillende theoretische definities, en definities gebruikt in meetinstrumenten, die in de review van Tilghman-Osborne e.a. (2010) zijn onderzocht zijn erg divers en komen op conceptueel vlak niet samen in één onderliggend construct. Er bestaan echter een aantal overeenkomsten en vaak voorkomende kenmerken die de basis zouden kunnen vormen voor een algemene definitie van schuld. Zo hebben de meeste definities morele en vaak sociale transgressie als gemeenschappelijke kenmerk. Dit geldt ook voor de kenmerken gedrag / activiteit, specifiek en schuld als karaktertrek. Deze en andere voor deze bachelorthese belangrijke kenmerken zullen hier kort worden besproken:

Bij schuld als *karaktertrek* gaat het om de aanleg om in bepaalde situaties of over een lange periode sneller geneigd te zijn last te krijgen van gevoelens van schuld.

Morele transgressie heeft betrekking op een overschrijding van een gevoel van goed of kwaad en *sociale transgressie* op een werkelijke of ingebeeld overschrijding van sociale of maatschappelijke normen.

Met *verantwoordelijkheid* wordt de waarneming bedoeld schuldig te zijn aan iets, dus; de eerder besproken interne attributie van schuld. Bij het kenmerk *specifiek* gaat het erom dat schuldgevoelens betrekking hebben op een bepaalde actie, gedraging of

attributie. Het kenmerk *gedrag / activiteit* houdt in dat de persoon gefocust is op zijn gedrag, activiteiten, acties of juist het nalaten daarvan in een situatie waarin hij zich ergens schuldig over voelt.

Het kenmerk *berouw / spijt* gaat erom dat schuld gepaard gaat met de dwang zich te verontschuldigen of te biechten en tenslotte *reparatie*, wat betrekking heeft op de motivatie om te repareren of boete te doen voor wat is fout gedaan.

Op basis van de besproken aspecten en de in definities vaak gebruikte kenmerken van schuld is voor deze bachelorthese een definitie geformuleerd die zo algemeen mogelijk is. Deze luidt als volgt: *schuld is het hebben van oncomfortabele gevoelens in specifieke situaties waarin een persoon van mening is een morele of sociale transgressie te hebben begaan, waar hij of zij zich verantwoordelijk voor voelt.*

Subtype: Existentiële Schuld

De definitie van schuld zoals wordt gehanteerd in deze bachelorthese bakent een domein af. Alles wat hierbinnen valt kan psychologische schuld worden genoemd, alles wat hier buiten valt niet. Binnen dit domein kunnen verschillende subtypen van schuld worden onderscheiden die vaak door verschillende theoretici op verschillende manieren beschreven worden. Hierdoor is geen enkele definitie van die subtypen hetzelfde (Tilghman-Osborne e.a., 2010). Een voorbeeld van een subtype van schuld is existentiële schuld. Momenteel bestaan er wel reviews naar schuld instrumenten (zie bijvoorbeeld Tangney, 1996; Tilghman-Osborne e.a., 2010) maar nog geen reviews naar existentiële schuld instrumenten. Ook lijkt er nog niet veel onderzoek te zijn gedaan naar de relatie tussen existentiële schuld en psychopathologie, en het meten van dit subtype van schuld. Om meer te weten te kunnen komen over de relatie tussen existentiële schuld en psychopathologie en om het te kunnen meten, moet eerst bekend zijn wat existentiële schuld precies is. Daarom wordt hier dieper ingegaan op wat existentiële schuld inhoudt. In deze paragraaf zal worden gekeken naar verschillende perspectieven van waaruit existentiële schuld beschreven is.

Het existentialisme is een traditie waarin veel is nagedacht over het menselijk bestaan en over de vraag hoe zo authentiek mogelijk geleefd kan worden. Binnen het existentialisme en de existentiële psychologie zijn er verschillende theoretici die het thema schuld besproken hebben. In hun theorieën is er vaak een samenhang te vinden tussen schuld en vrijheid.

In de existentiële psychotherapie van Yalom (1980) worden er verschillende krachten onderscheiden die op verschillende bewustzijnsniveaus op de mens inwerken. Deze conflicterende krachten zouden voortkomen uit de confrontatie van de mens met de gegevens van het leven, waarvan vrijheid er één is.

Volgens existentieel filosoof Jean-Paul Sartre is de mens veroordeeld tot deze vrijheid, en impliceert die vrijheid tevens verantwoordelijkheid. Door zijn vrijheid moet de mens zijn eigen keuzes maken, en door die keuzes te maken vormt hij zichzelf. Door deze keuzes te maken wordt er echter ook een bepaalde norm uitgedragen, waardoor iemand niet alleen keuzes voor zichzelf maakt maar voor de gehele mensheid (Groot, 2000). Het maken van keuzes vergt dus verantwoordelijkheid die vervolgens bij veel mensen leidt tot angst.

Die angst kan ervoor zorgen dat mensen een onauthentiek leven gaan leiden, waarbij ze hun vrijheid niet erkennen en niet in overeenstemming leven met hun vermogen om hun eigen bestaan te kiezen. Door wel authentiek te leven en dus vrijheid uit te oefenen kan iemand groeien als persoon. Omdat het uitoefenen van vrijheid een oneindig proces is, is de persoonlijke ontwikkeling nooit klaar en zijn mensen altijd bezig om iets te worden (Hergenhahn, 2009). Dit betekent dat personen die onauthentiek leven niet alle mogelijkheden vervullen die zij als persoon hebben. De gewaarwording van deze niet vervulde mogelijkheden heeft de ervaring van schuld als gevolg (Hergenhahn, 2009).

Iemand is dus in de zelfde mate schuldig als dat hij verantwoordelijk is voor zichzelf en de wereld, en die schuld is onlosmakelijk verbonden met de mogelijkheden en potenties die een persoon heeft (Yalom, 1980). Op basis van dit perspectief kan het concept existentiële schuld beschreven worden als een gevolg van verzuim. Het vloeit voort uit iemands transgressie tegen zichzelf en komt voort uit spijt; uit het bewustzijn van een niet geleefd leven en de onaangeboorde mogelijkheden daarin. Wanneer iemand met een bepaalde keuze zichzelf heeft verloochend en zijn eigen mogelijkheden niet in vervulling heeft gebracht, is er sprake van existentiële schuld (Yalom, 1980), ongeacht of deze persoon dit zo ervaart of niet.

Een totaal andere beschrijving van existentiële schuld is te vinden in de psychologische literatuur. Volgens deze literatuur voelen individuen zich soms schuldig over gebeurtenissen die ze niet hebben veroorzaakt en waar ze niet verantwoordelijk voor zijn (Schmitt, Behner, Montada, Müller & Müller-Fohrbrodt, 2000). Zo beschrijven sommige theoretici existentiële schuld als het gevoel dat overlevenden van een ramp hebben omdat ze het eigen overleven en het lot van de slachtoffers als onverdiend en oneerlijk ervaren (Lifton, 1968).

Een bredere omschrijving werd als eerste gegeven door Hoffman (1976). Volgens zijn theorie zorgt niet alleen overleving voor gevoelens van schuld maar bepaalde gunstige levensomstandigheden ook. Existentiële schuld heeft dan betrekking op het gevoel het beter te hebben dan anderen wat kan resulteren in gevoelens van empathie (Hibbert, Smith, Davies & Ireland, 2007; Montada, Schmitt & Dalbert, 1985).

In onderzoek van Montada e.a. (1985) wordt het op een soortgelijke manier omschreven als een intra- en inter-persoonlijke variërende dispositie om te reageren met schuldgevoelens bij het opmerken van verschillen tussen de eigen gunstige positie en de ongunstige positie van andere mensen. Montada e.a. (1985) geven vier condities die een grote waarschijnlijkheid hebben te resulteren in een existentiële schuld reactie:

- Iemands eigen voordelen moeten worden gezien als het resultaat van controleerbare verdelingen die gerechtvaardigd zijn,
- Iemand moet vooronderstellen dat er een causaal verband bestaat tussen zijn privileges en de ongunstige positie van anderen,
- Er moet twijfel bestaan met betrekking tot de rechtvaardigheid van de tegenstrijdigheden die bestaan tussen de eigen situatie en die van anderen,
- De bevoordeelde persoon moet zich solidair voelen met, verantwoordelijk voor en zelfs sympathie voelen voor de benadeelden.

Volgens dit perspectief zou existentiële schuld dus worden ervaren door de gewaarwording van tegenstrijdigheden tussen iemands eigen welzijn en dat van anderen (Huhmann & Brotherton, 1997) waarbij men enige verantwoordelijkheid voelt voor deze ongelijkheid en empathie voelt voor de benadeelde (Hibbert e.a., 2007; Montada e.a., 1985).

Op basis van de besproken literatuur kunnen er dus twee verschillende beschrijvingen van het concept existentiële schuld onderscheiden worden. Eén beschrijving ervan gaat vooral om de schuld die een persoon heeft ten aanzien van zichzelf door het niet vervullen van persoonlijke potenties of mogelijkheden. De andere beschrijving gaat over de ervaring van schuld door het opmerken van ongelijkheden tussen de eigen positie en die van anderen.

Voor het formuleren van een definitie van existentiële schuld voor gebruik in deze bachelorthese wordt gebruik gemaakt van de beschrijving waarbij het opmerken van ongelijkheden centraal staat. Er is voor gekozen om deze beschrijving als uitgangspunt te nemen, omdat het een beter te operationaliseren definitie biedt dan de beschrijving waarbij de schuld die mensen hebben ten aanzien van zichzelf centraal staat. Daarnaast past de gekozen

beschrijving beter binnen het psychologisch uitgangspunt van deze bachelorthese en lijkt onderzoek naar eventuele verbanden tussen existentiële schuld en psychopathologie vanuit deze beschrijving beter haalbaar te zijn. Dit is belangrijk, omdat er aanwijzingen bestaan dat een facet van existentiële schuld, overlevingsschuld zoals eerder beschreven door Lifton (1968), gerelateerd is aan post traumatische stressstoornis (Khouzam & Kissmeyer, 1997).

De definitie van existentiële schuld zoals geformuleerd voor gebruik in deze bachelorthese luidt als volgt: *existentiële schuld is het zich verantwoordelijk voelen voor de tegenstrijdigheden tussen de eigen gunstige positie en de ongunstige positie van anderen, waarbij empathie wordt ervaren voor de benadeelden.*

Doelstelling

Het doel van deze bachelorthese is om een overzicht te geven van de beschikbare instrumenten voor het meten van existentiële schuld aan de hand van een systematische review.

Deze review heeft als doel een overzicht te geven van de psychometrische kwaliteit van de nader te selecteren instrumenten. Het is de bedoeling om op basis van dit overzicht aanbevelingen te kunnen doen over het gebruik van existentiële schuld instrumenten in een volwassen populatie om zo psychologen en, of, therapeuten de mogelijkheid te geven om voor iedere situatie en voor ieder persoon het best passende instrument te kunnen selecteren.

Vraagstelling

De besproken literatuur en de doelstelling van deze review geven aanleiding tot de volgende onderzoeksvragen:

- Welke instrumenten zijn beschikbaar voor het meten van existentiële schuld?
- Wat zijn de kenmerken van deze (existentiële) schuld instrumenten en hoe zijn ze in onderzoek toegepast?
- Wat is de psychometrische kwaliteit van de (existentiële) schuld instrumenten met betrekking tot de COSMIN boxen?

Methode

Om mogelijke meetinstrumenten te identificeren is gebruik gemaakt van een systematische review. Dit houdt in dat literatuur over beschikbare meetinstrumenten voor existentiële schuld

op een systematische manier met elkaar is vergeleken om zo een uitspraak te kunnen doen over de psychometrische kwaliteit van deze instrumenten.

In de literatuur is gezocht naar informatie over achterliggende conceptuele modellen en psychometrische kenmerken van de instrumenten. Het beoordelen van de methodologische kwaliteit van de literatuur was hierbij een belangrijke stap omdat studies van lage kwaliteit een hoog risico op bias hebben (Mokkink e.a., 2010).

Procedure

Voor deze review is op verschillende manieren naar literatuur gezocht:

- Search naar existentiële schuld instrumenten op basis van later te noemen zoektermen (alleen artikelen die expliciet aangeven te gaan over het meten van existentiële schuld).
- Search naar schuld instrumenten die mogelijk als existentiële schuld instrument geclassificeerd zouden kunnen worden, maar zich niet expliciet zo presenteren.

Er is gebruik gemaakt van verschillende zoektechnieken omdat vooraf verwacht werd dat er zeer beperkt literatuur beschikbaar zou zijn over instrumenten die expliciet aangeven existentiële schuld te meten.

De search op literatuur die expliciet aangeeft over het meten van existentiële schuld te gaan is in augustus 2013 afgerond. Bij het selecteren van literatuur is gekeken naar de titels en abstracts. Er is gekeken of deze beschrijvingen gaven van de ontwikkeling of het gebruik van existentiële schuld instrumenten.

Voor de search naar instrumenten die zich niet expliciet presenteren als existentiële schuld instrument, maar dit mogelijk wel zijn, zijn de artikelen van Caprara e.a. (1992) en Tilghman-Osborne e.a. (2010) als uitgangspunt genomen.

Het instrument uit het artikel van Caprara e.a. (1992) is voor de start van deze review aangereikt als zijnde een existentiële schuld instrument en is daarom, onder de aanname dat dit daadwerkelijk zo is, meegenomen voor gebruik in deze review. Het artikel van Tilghman-Osborne e.a. (2010) geeft een recent overzicht van alle schuld metende instrumenten in de klinische setting en is daarom geselecteerd voor gebruik in deze review.

In het artikel van Caprara e.a. (1992) is gezocht naar verwijzingen in de tekst naar eventuele andere existentiële schuld instrumenten. Ook is in de referentielijst gekeken naar titels van artikelen die zouden kunnen wijzen op bruikbaarheid voor deze review.

In het artikel van Tilghman-Osborne e.a. (2010) is aan de hand van Tabel 3. *Coding Results for the Empirical Measures of Guilt* (p. 541) gezocht naar instrumenten die vergelijkbaar zijn met het instrument van Caprara e.a. (1992) op basis van hun kenmerken. Per geselecteerd instrument is een *key publication* vastgesteld om de psychometrische kwaliteit van het instrument mee te kunnen evalueren. Een key publication is de belangrijkste publicatie van een instrument, bijvoorbeeld omdat het de eerste of meest recente publicatie is. Daarnaast is per geselecteerd instrument gezocht naar aanvullende literatuur om de kenmerken ervan, en hoe het is toegepast in onderzoek, te kunnen beschrijven.

Databases, Tijdsperiodes en Zoektermen

Voor het zoeken naar literatuur over instrumenten die zich expliciet profileren als existentiële schuld instrument is gebruik gemaakt van de databases PsycINFO, Web of Science en PubMed. Er is bij het zoeken geen vastgestelde tijdsperiode gehanteerd waardoor alle gevonden artikelen, ongeacht het jaartal van publicatie, gebruikt konden worden.

De volgende zoektermen zijn gehanteerd, en dienden in combinatie met elkaar aanwezig te zijn:

- Topic: “existential*” OR “ultimate concern”
- Topic: guilt*
- Topic: questionnaire OR *test OR instrument OR scale OR measur* OR assess* OR psychometric OR cronbach OR valid* OR feasibil* OR reliab* OR reproducib* OR inventory

Voor de search naar instrumenten die zich niet expliciet uitgeven als existentiële schuld instrument in het artikel van Tilghman-Osborne e.a. (2010), is gekeken naar instrumenten die qua kenmerken overeenkomen met het instrument van Caprara e.a. (1992).

Om overeen te komen met het instrument van Caprara e.a. (1992) moest een instrument, gebaseerd op Tabel 3. (p. 541) uit het artikel van Tilghman-Osborne e.a. (2010), in ieder geval de volgende kenmerken hebben: morele- en sociale transgressie, schuld als karaktertrek, gedrag / activiteit, verantwoordelijkheid, specifiek, berouw / spijt en reparatie.

Exclusiecriteria

Om bruikbaar te zijn voor deze review moest de literatuur voldoen aan een aantal criteria: de deelnemers van de onderzoeken zijn achttien jaar of ouder, de besproken instrumenten zijn geschikt voor de algemene bevolking en zijn tevens beschikbaar in het Engels.

Instrumenten waarbij existentiële schuld niet het enige te meten construct is mochten worden meegenomen, onder de voorwaarde dat de subschaal voor existentiële schuld volwaardig is. Dat wil zeggen dat de schaal moet bestaan uit meerdere items.

Testcriteria

Voor het evalueren van de psychometrische kwaliteit van de instrumenten is gebruik gemaakt van de richtlijnen van de COSMIN (Mokkink e.a., 2010). Hierbij zijn vanwege de haalbaarheid alleen een paar belangrijke boxen geselecteerd, te weten:

- Box A (interne consistentie): geeft een beeld van de samenhang tussen verschillende delen van een instrument, bijvoorbeeld tussen of in verschillende schalen.
- Box B (betrouwbaarheid): kijkt naar de consistentie van een instrument; meet het over tijd en in verschillende omstandigheden hetzelfde?
- Box D (content validiteit): geeft informatie over of de schalen van een instrument representatief zijn voor de constructen die het beoogt te meten.
- Box E (structurele validiteit): evalueert of een instrument de dimensionaliteit van een construct goed meet.
- Box F (hypothesen testen): schetst een beeld over hoe een instrument zich gedragen heeft ten opzichte van de theorie en of uitkomsten van een studie dus binnen een verwachtingspatroon vallen of juist niet.

Door deze boxen te gebruiken voor het beoordelen van de instrumenten wordt een beeld gegeven van de basale psychometrische kenmerken waardoor een goede eerste inschatting kan worden gemaakt van de kwaliteit van de instrumenten. Deze basale kenmerken zijn tevens een voorwaarde voor andere psychometrische eigenschappen, waardoor het belangrijk is om ze eerst te beoordelen.

Voor het beoordelen van de kwaliteit van de verschillende boxen is gebruik gemaakt van een vierpunts (*poor, fair, good, excellent*) schaal (Terwee e.a., 2012). In overweging moet worden genomen dat deze manier van beoordelen gebruik maakt van het *worse score counts principe*. Dit houdt in dat wanneer in een box bijvoorbeeld één keer met *poor* wordt gescoord en vier

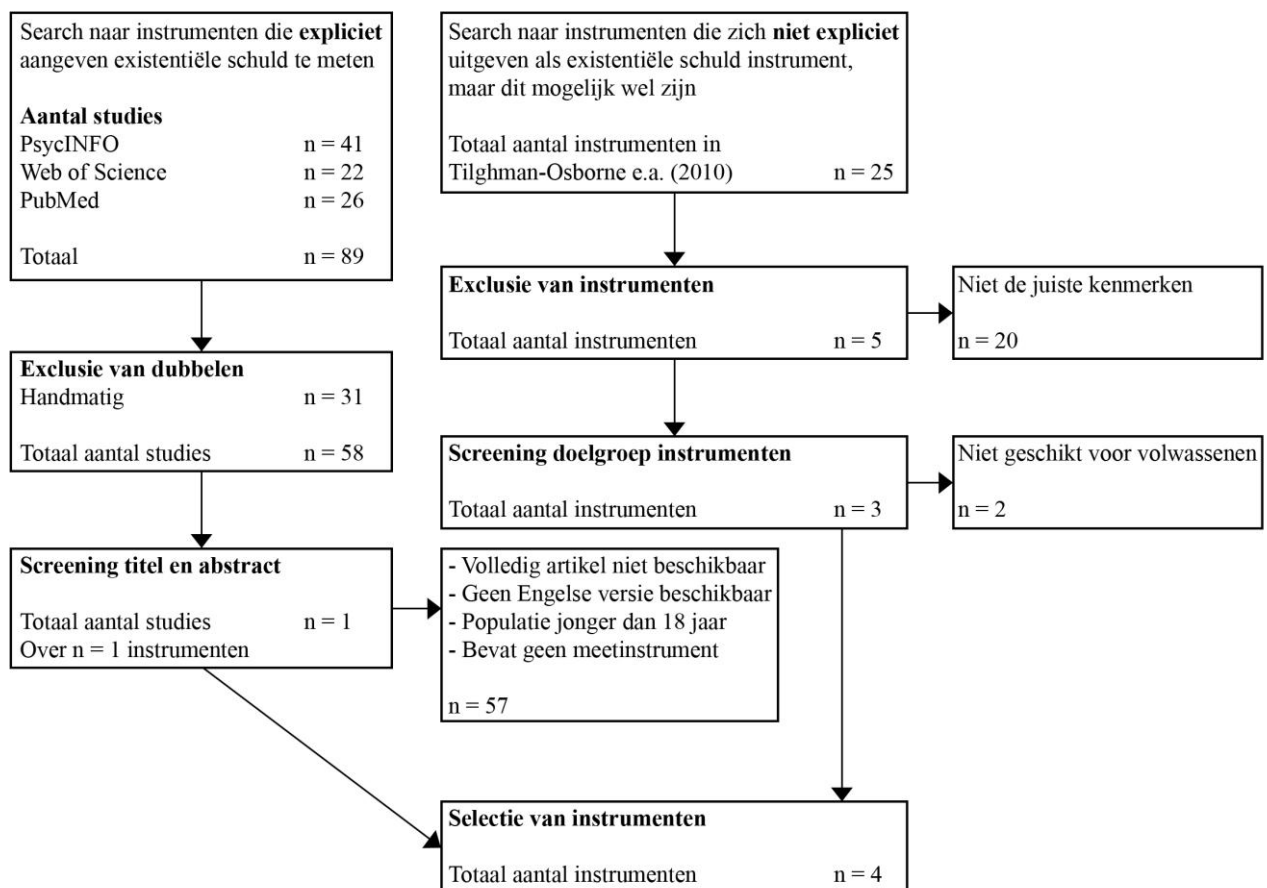
keer met *good*, de score *poor* zal worden toegekend aan de gehele box. Deze vierpunts schaal met het worse score counts principe wordt verkozen boven het alternatief: de tweepunts schaal, omdat de eerst genoemde een betere inschatting geeft van de kwaliteit van de box. Hierbij moet in het achterhoofd worden gehouden dat de COSMIN de kwaliteit van de studie beoordeelt en niet het instrument zelf.

Resultaten

Aantal Hits en Geïdentificeerde Instrumenten

De literatuur search op instrumenten die expliciet aangeven existentiële schuld te meten heeft een totaal van 89 hits opgeleverd. Hiervan bleken 31 dubbelen te zijn. Na het weglaten van studies die niet bruikbaar zijn voor deze review, is er uiteindelijk één studie met één instrument overgebleven.

De search op instrumenten die zich niet expliciet profileren als existentiële schuld instrument, maar dit wellicht wel zijn, heeft twee instrumenten opgeleverd; met het instrument van Caprara e.a. (1992) meegerekend heeft het er drie opgeleverd. In *Figuur 1*. is het proces waarmee de instrumenten zijn geselecteerd gevisualiseerd weergegeven.



Figuur 1. Flowdiagram van selectieproces

Instrumenten

Zoals in *Figuur 1.* te zien is, is er op basis van de search naar instrumenten die expliciet aangeven existentiële schuld te meten één instrument geselecteerd, te weten: de Existential Guilt Inventory (EGI).

Het instrument uit het artikel van Caprara e.a. (1992): de Fear of Punishment Scale en de Need for Reparation Scale (FP & NR Scale) is, zoals eerder besproken, geselecteerd voor gebruik in deze review onder de aanname dat het een existentiële schuld instrument is.

De search op het artikel van Tilghman-Osborne e.a. (2010) heeft twee instrumenten opgeleverd. Uit dit artikel zijn op basis van de kenmerken van de FP & NR Scale instrumenten geselecteerd die qua kenmerken met dit instrument van Caprara e.a. (1992) overeenkomen, en dus mogelijk ook existentiële schuld meten. Deze geselecteerde instrumenten zijn de Test of Self-Conscious Affect-3 (TOSCA-3) en de Situational Guilt Scale (SGS).

Doordat er geen studie te vinden is waarin de TOSCA-3 gebruikt wordt die geschikt is voor gebruik in een review, is besloten een studie te gebruiken waarin een eerdere versie van dit instrument wordt gebruikt, namelijk: de TOSCA.

In totaal zijn er dus vier instrumenten geselecteerd die hier uitgebreider zullen worden besproken. Tabel 1. geeft een overzicht van de informatie uit de onderzochte key publications van de instrumenten.

Tabel 1. *Psychometrische Kenmerken van de Geselecteerde Instrumenten*

Instrument	Existential Guilt Inventory	Fear of Punishment Scale & Need for reparation Scale	TOSCA	Situational Guilt Scale
Key publication	Montada, Schmitt & Dalbert (1985)	Caprara, Manzi & Perugini (1992)	Fontaine, Luyten, de Boeck & Corveleyn (2001)	Klass (1987)
Aantal items	9 scenario's met ieder 7 items, totaal 63 items <i>In de key publication 5 schalen van ieder 9 items</i>	FP scale: 30 items, 23 effectief en 7 controle NR scale: 20 items, 15 effectief, 5 controle	15 scenario's met in totaal 55 items	22 items
Schaling	Zespunts schaal (<i>very likely</i> tot <i>very unlikely</i>)	Zespunts schaal (<i>completely false for me</i> tot <i>completely true for me</i>)	Vijfpunts schaal (<i>not likely</i> tot <i>very likely</i>)	Vijfpunts schaal (<i>not at all</i> tot <i>very</i>)
Theoretische basis	Hoffman (1976)	Psychoanalytische traditie en de socio-cognitieve ontwikkelingsbenadering	Lewis (1971)	Gedragsanalytische benadering
Construct	Existentiële schuld, ontkenning van onderlinge verschillen, rechtvaardiging van eigen privileges als verdiend, rechtvaardiging van het lot van de benadeelde als over zichzelf afgeroepen en empathische onrust	De neiging om schuld te ervaren als angst voor straf of behoefte aan reparatie	De neiging tot het hebben van gevoelens van schaamte, schuld, externalisatie en onverschilligheid	Situaties die gevoelens van schuld oproepen
Studie populatie en land	340 volwassenen, Leeftijd: gem. 36.1, SD -, Land: Duitsland	Studie 1: 149 studenten, Leeftijd: gem. 24.65, SD 4.86, Land: VS Studie 2: 97 studenten, Leeftijd: gem. 25.5, SD -, Land: VS	723 studenten, Leeftijd: gem. 21, SD -, 891 volwassenen, Leeftijd: gem. 38.5, SD -, Land: België	122 volwassenen, Leeftijd: gem. 24, SD -, Land: VS
Lengte van de follow-up	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	2 – 3 weken (n = 45)
Drop-outs, missende items en de manier waarop daarmee is omgegaan	N.v.t.	N.v.t.	Subjecten met meer dan 5% missende items op de TOSCA zijn verwijderd van alle analyses. Het betreft zes studenten en 29 volwassenen	N.v.t.
Interne Consistentie	<i>Coëfficiënt alpha</i> Existentiële schuld: 0.89, Ontkenning van	<i>Coëfficiënt alpha</i> Fear of Punishment scale: 0.91, Need	<i>Coëfficiënt alpha</i> Studenten: Schaamte: 0.75, Schuld:	<i>Coëfficiënt alpha</i> Totale schuld schaal: 0.92, Inter-

	<p>onderlinge verschillen: 0.76, Rechtvaardiging van eigen privileges als verdiend: 0.86, Rechtvaardigen van het lot van de benadeelde als over zichzelf afgeroepen: 0.79 en Empatische onrust: 0.84</p>	<p>for Reparation scale: 0.80</p>	<p>0.62, Onverschilligheid: 0.62 en Externalisatie: 0.58</p> <p>Volwassenen: Schaamte: 0.75, Schuld: 0.66, Onverschilligheid: 0.64 en Externalisatie: 0.62</p>	<p>persoonlijke schade schuld schaal: 0.88, Norm overtreding schuld schaal: 0.74 en Mislukken van zelfcontrole schuld schaal: 0.76</p>
<p>Studie kwaliteit (volgens COSMIN)</p>	<p>Poor (factor analyse niet uitgevoerd en geen referentie naar andere studie)</p>	<p>Poor (minder dan 5* het aantal items aan proefpersonen)</p>	<p>Excellent</p>	<p>Fair (niet duidelijk hoe is omgegaan met missende items)</p>
<p>Betrouwbaarheid</p>	<p>N.v.t.</p>	<p><i>Split-half</i> Fear of Punishment scale: 0.88, Need for Reparation scale: 0.82</p>	<p>N.v.t.</p>	<p><i>Test-hertest product-moment correlatie</i> Totale schuld schaal: 0.90, Interpersoonlijke schade schuld schaal: 0.84, Norm overtreding schuld schaal: 0.88 en Mislukken van zelfcontrole schuld schaal: 0.87</p>
<p>Studie kwaliteit (volgens COSMIN)</p>	<p>Poor (maar één meting, methodologische fout: helemaal geen aandacht besteed aan betrouwbaarheid en geen ICC uitgerekend)</p>	<p>Poor (maar één meting, geen ICC uitgerekend)</p>	<p>Poor (maar één meting, methodologische fout: helemaal geen aandacht besteed aan betrouwbaarheid en geen ICC uitgerekend)</p>	<p>Fair (niet duidelijk hoe is omgegaan met missende items, matige steekproefgrootte)</p>
<p>Content Validiteit</p>	<p>Uit artikel is niet op te maken hoe items en schalen tot stand zijn gekomen</p>	<p>Studie om de prototypische elementen van schuld vast te stellen, de items die hieruit voortkwamen zijn empirisch onderzocht waaruit de twee factoren voortkwamen die door de twee schalen worden gerepresenteerd.</p>	<p>De scenario's zijn geselecteerd op basis van een pool van schaamte en schuld situaties die subjecten in het dagelijks leven tegenkomen.</p>	<p>Uitgebreide studie met empirische sampling en situationele analyse, analyse van situationele relevantie, een respons analyse en evaluatie en een item analyse om een schaal te vormen die het construct 'schuld' goed representeert.</p>
<p>Studie kwaliteit (volgens COSMIN)</p>	<p>Poor (niet onderzocht of alle items refereren naar relevante aspecten van het te meten construct, niet onderzocht of items relevant zijn voor de target populatie en niet onderzocht of alle items samen op de goede manier het te meten construct weergeven)</p>	<p>Fair (matige methodologische fout: voor vorming items en schalen alleen gebruik gemaakt van gegevens van studenten)</p>	<p>Fair (matige methodologische fout: geen algemeen studentensteekproef, alleen psychologiestudenten)</p>	<p>Fair (matige methodologische fout: voor vorming items en schalen alleen gebruik gemaakt van gegevens van studenten)</p>

Structurele Validiteit	Ééndimensionaliteit aangenomen	Hoofdcomponenten factor analyse met varimax rotatie onderbouwd de twee schalen	Bevestigende factor analyse ondersteunt de schalen, maar de inhoud niet helemaal	Hoofdcomponenten factor analyse onderbouwd de drie subschalen
Studie kwaliteit (volgens COSMIN)	Poor (methodologische fout: helemaal geen aandacht besteed aan structurele validiteit, geen verkennende of bevestigende factor analyse uitgevoerd)	Poor (minder dan 5* het aantal items aan proefpersonen)	Excellent	Fair (niet duidelijk hoe is omgegaan met missende items)
Hypothese Testen (Convergente / Divergente Validiteit)	<p>Verwachtingen met betrekking tot de samenhang tussen de verschillende constructen. Alle verwachtingen zijn bevestigd</p> <p>Één van de verwachtingen was dat een mindere mate van ontkenning van onderlinge verschillen, rechtvaardigen van eigen privileges als verdiend en het lot van de benadeelde als zelf toegebracht leidt tot een grotere mate van existentiële schuld.</p> <p>Deze verwachting is bevestigd: -DD, -PD, -SI = EG+ met $X^2=5.41$ ($p<0.05$)</p>	<p>Relaties tussen Emotional Susceptibility, Irritability, Rumination, Tolerance toward Violence, schuld als Need for Reparation en schuld als Fear of Punishment onderzocht</p> <p>ES-FP: 0.612, ES-NR:0.407, ES-IRR: 0.589, IRR-RUM:0.802, RUM-FP:0.360, FP-RUM: -.0296, IRR-TV:0.536 EN NR-TV: -0.237 bij Chi Square = 3.47, $df=7$, $p=0.874$</p>	<p>Verwacht: duurzame affecten van schuld en schaamte zijn alleen positief gerelateerd aan schuldgeneigdheid als niet is gecontroleerd op schaamtegeneigdheid</p> <p>Correlatie schuldgeneigdheid wel gecontroleerd op schaamtegeneigdheid: schaamte: 0.00, schuld: 0.09 ($p<0.01$) en correlatie schuldgeneigdheid niet gecontroleerd op schaamtegeneigdheid: schaamte: 0.19 ($p<0.0001$), schuld: 0.22 ($p<0.0001$)</p>	<p>Verwacht: positieve correlaties van SGS schuld scores met DEQ afhankelijkheid en zelfkritiek.</p> <p>SGS scores hebben significante, positieve correlaties met de DEQ variërend van 0.17 tot 0.57.</p> <p>SGS schuld scores correleren sterk met DEQ afhankelijkheid (0.44 tot 0.57) en matig met DEQ zelfkritiek (0.19 tot 0.32)</p>
Studie kwaliteit (volgens COSMIN)	Fair (niet duidelijk hoe is omgegaan met missende items, weinig informatie over de meeteigenschappen van de vergelijkingsinstrumenten)	Fair (niet duidelijk hoe is omgegaan met missende items, Hypothese niet duidelijk geformuleerd maar wel af te leiden wat de bedoeling is en verwijzing naar psychometrische kenmerken van vergelijkingsinstrumenten)	Fair (Hypothese niet duidelijk geformuleerd maar wel af te leiden wat de bedoeling is)	Poor (geen informatie over de meeteigenschappen van de vergelijkingsinstrumenten)
Overall evaluatie van de kwaliteit van de key publication.	Poor: 4 Fair: 1 Good: - Excellent: -	Poor: 3 Fair: 2 Good: - Excellent: -	Poor: 1 Fair: 2 Good: - Excellent: 2	Poor: 1 Fair: 4 Good: - Excellent: -

De informatie zoals weergegeven in Tabel 1. zal hier uitgebreider worden beschreven. Daarnaast zal per instrument een aanvullende studie worden besproken om meer informatie te kunnen geven over de kenmerken van de instrumenten en hoe ze zijn gebruikt in onderzoek. Per instrument zal, voor zover mogelijk, op basis van de onderzochte key publication een evaluatie van de psychometrische kwaliteit worden gegeven. Tenslotte zal er per instrument een vergelijking worden gemaakt tussen de (existentiële) schuld definities zoals zijn gehanteerd in de instrumenten en de existentiële schuld definitie zoals gehanteerd in deze review.

Existential Guilt Inventory, Montada e.a. (1985).

De EGI is gebaseerd op de omschrijving van existentiële schuld van Hoffman (1976), en bestaat uit negen korte scenario's die de benadeelde posities van bepaalde groepen mensen in West-Duitsland bespreken. Na ieder scenario volgt een lijstje van zeven verschillende gedachten die cognitieve en-, of-, emotionele reacties erop representeren.

Deze gedachten zijn indicators voor de variabelen die door de EGI worden gemeten, te weten: existentiële schuld, ontkenning van onderlinge verschillen, het rechtvaardigen van eigen privileges als verdiend, rechtvaardigen van het lot van de benadeelde als zelf toegebracht en empathische onrust. Deze gedachten worden beoordeeld op een zespunts schaal van *very likely* tot *very unlikely* voor het hebben van die gedachten als reactie op de scenario's. Omdat de participanten hypothetische scenario's moeten lezen en dan van een aantal mogelijke reacties moeten aangeven hoe waarschijnlijk het is dat ze zo zouden reageren, kan de EGI worden aangeduid als een *scenario-based* instrument (Tangney & Dearing, 2002).

Onderzoek met de Existential Guilt Inventory.

In de key publication van dit instrument (Montada e.a., 1985) wordt gekeken naar de samenhang tussen existentiële schuld en de hierboven genoemde andere variabelen. Eén van de verwachtingen was dat een mindere mate van ontkenning van onderlinge verschillen, rechtvaardigen van eigen privileges als verdiend en het lot van de benadeelde als zelf toegebracht leidt tot een grotere mate van existentiële schuld. Deze verwachting is bevestigd. Schmitt e.a. (2000) hebben onderzoek gedaan naar de samenhang tussen existentiële schuld en het ervaren van bepaalde variabelen als privilege. Er is onderzoek gedaan naar de ervaring van geslacht als privilege, waarbij mannen is gevraagd om te beoordelen wat ze vinden van het lage aantal vrouwen in hoge functies. Ook is onderzoek gedaan naar de ervaring van

etniciteit en opleiding als privilege waarbij bevoorrechte Paraguayaanse studenten is gevraagd de nadelige levensomstandigheden van Indianen en Campesinos te beoordelen.

Het doel van deze onderzoeken was om te kijken of eerdere resultaten van onderzoek naar existentiële schuld generaliseerbaar zijn naar deze variabelen. Uit het onderzoek van Schmitt e.a. (2000) bleek onder andere dat existentiële schuld een sterke voorspeller is van gedragsintenties om iets aan de ongelijkheid te veranderen, wat overeenkomt met resultaten uit eerder onderzoek.

Psychometrische kwaliteit.

Over de psychometrische kwaliteit van de EGI is weinig te zeggen, omdat de beoordeling van de key publication volgens de COSMIN criteria slechte resultaten leverde. Daarnaast lijkt er weinig tot geen Engelstalige informatie over dit instrument beschikbaar te zijn.

Een search in december 2013 naar de EGI en naar de één van de auteurs ervan: Leo Montada in PsycINFO, Web of Science en PubMed heeft één Engelstalige studie opgeleverd waarin de EGI is gehanteerd. Dit betreft de zojuist besproken studie van Schmitt e.a. (2000). Verder zijn er geen studies gevonden.

Omdat er weinig tot geen beschikbare, Engelstalige, informatie over dit instrument gevonden is, is niet bekend hoe de items zijn geselecteerd en hoe de schalen tot stand zijn gekomen. Mede hierdoor is het moeilijk om uitspraken te doen over de psychometrische kwaliteit van de EGI.

Definiëring.

Wanneer er een vergelijking wordt getrokken tussen de in deze review gehanteerde definitie van existentiële schuld en de definitie van existentiële schuld zoals die wordt gehanteerd in de EGI, blijkt dat deze veel overeenkomsten hebben. De overeenkomsten kunnen verklaard worden doordat beide definities zijn gebaseerd op de theorie van Hoffman (1976).

Fear of Punishment Scale en Need for Reparation Scale, Caprara e.a. (1992).

Dit instrument vindt zijn basis in de psychoanalytische traditie en de socio-cognitieve ontwikkelingsbenadering. Voor het samenstellen van dit instrument zijn eerst prototypische elementen van schuld geïdentificeerd, en zijn de daaruit voortgekomen items empirisch onderzocht. Met behulp van factor analyse zijn op basis hiervan twee factoren vastgesteld die de basis voor de FP & NR Scale vormen. De schalen van dit instrument meten de neiging om schuld te ervaren als angst voor straf of als behoefte aan reparatie.

Deze twee schalen bestaan in totaal uit 38 items, 23 voor de FP scale en 15 voor de NR scale. Dit totaal aantal items bevat ook een aantal controle items om effecten van eventuele *response sets* te voorkomen. De items hebben de vorm van statements. Een voorbeeld van een item is: “My impression is that other people don’t make many allowances for me”. Ze worden beoordeeld op een zespunts schaal van *completely false for me* tot *completely true for me*. Omdat participanten worden gevraagd in hoeverre ze het eens of oneens zijn met bepaalde statements kan de FP & NR Scale worden aangemerkt als een *statement-based* instrument (Tangney & Dearing, 2002).

Onderzoek met de Fear of Punishment Scale en Need for Reparation Scale.

In de key publication van dit instrument (Caprara e.a., 1992) is onderzoek gedaan naar de samenhang tussen de FP & NR Scale en vier schalen die zijn gelinkt aan agressief gedrag, te weten: Emotional Susceptibility (ES), Irritability (IRR), Rumination (RUM) en Tolerance Toward Violence (TVO). Verwacht werd dat er support zou worden gevonden voor de bidimensionele hypothese van schuld en dan met name voor de antagonistische rol van de NR scale met betrekking tot agressie. Er zijn twee dimensies gevonden, *proneness to aggression*, bestaande uit IRR, RUM, TVO en FP en *emotional responsivity* bestaande uit ES, IRR, FP en NR. De FP scale en de NR scale bleken beide positief te laden op de dimensie *emotional responsivity*. Op de dimensie *proneness to aggression* bleek de FP scale positief en de NR scale negatief te laden. Hiermee is de verwachting bevestigd.

Caprara e.a. (2001) hebben onderzoek gedaan naar de determinanten en motivationele componenten van schuld. Ze hebben daarbij gekeken naar de samenhang tussen negatieve affectiviteit, behoefte aan reparatie en angst voor straf. 1100 proefpersonen uit verschillende Europese landen hebben deelgenomen aan dit onderzoek. De invloed van negatieve affectiviteit op behoefte aan reparatie en angst voor straf is onderzocht over geslacht en nationaliteit. Ook is de invloed van behoefte aan reparatie en angst voor straf op agressief en pro sociaal gedrag onderzocht. Gebleken is dat er geen verschillen zijn in negatieve affectiviteit met betrekking tot vrouwen en nationaliteit. Bij mannen bleek er bij bepaalde nationaliteiten sprake te zijn van meer negatieve affectiviteit dan bij anderen. Ook is gebleken dat behoefte aan reparatie positief gerelateerd is aan pro sociaal gedrag en negatief aan agressie. Voor angst voor straf bleek het omgekeerde waar te zijn: een positieve relatie met agressie en een negatieve relatie met pro sociaal gedrag.

Psychometrische kwaliteit.

Bij het toepassen van de COSMIN criteria is gebleken dat er dusdanig veel tekortkomingen in de key publication van dit instrument aan te wijzen zijn, dat deze niet te gebruiken is om de psychometrische kwaliteit van de FP & NR Scale mee te evalueren. Dit betekent dat binnen deze review geen uitspraak gedaan kan worden over de psychometrische kwaliteit van dit instrument.

Definiëring.

In de FP & NR Scale wordt uitgegaan van een tweeledige definitie van schuld. De omschrijving van de NR scale vertoont overeenkomsten met de definitie van existentiële schuld zoals gehanteerd in deze review.

De NR scale meet de neiging tot het ervaren van gevoelens van wroeging, schaamte, verstoring, spanning en het verlangen naar rechtvaardigheid die gekoppeld zijn aan de behoefte om de negatieve resultaten van een schuld oproepende actie te repareren. Bij de NR scale draait het erom verantwoordelijkheid te nemen voor een begane transgressie en actief om te gaan met het bedwingen van de consequenties daarvan (Caprara e.a., 1992). Deze behoefte aan reparatie wordt gedreven door empathie. Dit is waar de overeenkomst ligt met de in deze review gehanteerde definitie van existentiële schuld. Het zich verantwoordelijk voelen voor de tegenstrijdigheden tussen de eigen gunstige positie en de ongunstige positie van anderen, waarbij empathie wordt ervaren voor de benadeelden. Het feit dat de ongunstige positie in het geval van de NR scale ontstaat door een eigen begane transgressie maakt echter dat er wel een verschil is met de hier gehanteerde definitie van existentiële schuld. Omdat in het geval van existentiële schuld de persoon die zich schuldig voelt niet per definitie de persoon is die de ongunstige positie van iemand anders heeft veroorzaakt.

Test of Self-Conscious Affect, Tangney, Wagner, & Gramzow (1989).

De TOSCA is grotendeels gebaseerd op de theorie over schaamte en schuld van Lewis (1971). De scenario's in dit instrument zijn geselecteerd op basis van een pool van persoonlijke omschrijvingen van schaamte en schuld situaties die personen in het dagelijks leven tegenkomen.

De schaal bestaat uit 15 scenario's, met in totaal 55 items die de affectieve neiging tot het ervaren van schaamte, schuld, externalisatie en onverschilligheid meten. Een voorbeeld item is: "You attend your co-worker's housewarming party and you spill red wine on their new cream-colored carpet, but you think no one notices. a) You think your co-worker should have

expected some accidents at such a big party. b) You would stay late to help clean up the stain after the party. c) You would wish you were anywhere but at the party. d) You would wonder why your co-worker chose to serve red wine with the new light carpet”.

Ieder affectieve neiging wordt beoordeeld op een vijfpunts schaal die loopt van *not likely* tot *very likely*. Omdat participanten van verschillende situaties moeten beoordelen hoe waarschijnlijk het is dat ze verschillende gedachten zouden krijgen als reactie op die situaties kan de TOSCA worden aangeduid als een scenario-based instrument (Tangney & Dearing, 2002).

Onderzoek met de Test of Self-Conscious Affect.

In de key publication van dit instrument (Fontaine, Luyten, de Boeck & Corveleyn, 2001) is onder andere de interne structuur van de TOSCA onderzocht. Deze bleek goed te zijn. Een deel van de items bleek echter niet te differentiëren tussen twee of meer factoren waarna er door de auteurs ‘differentiaal TOSCA schalen’ zijn samengesteld. Deze schalen bestaan alleen uit items van de TOSCA die goed differentiëren. De samenhang tussen de originele TOSCA schalen en de gedifferentieerde TOSCA schalen met verschillende duurzame affecten bleken ongeveer hetzelfde te zijn. De term duurzame affecten heeft betrekking op de frequentie waarin mensen verschillende gevoelens en emoties ervaren (Diener, Smith & Fujita, 1995). Volgens Diener e.a. (1995) liggen hier zes factoren aan ten grondslag, te weten: verdriet, angst, boosheid, schuld / schaamte, vreugde en liefde. Deze factoren hangen indirect samen met de TOSCA schalen voor schuld en schaamte waardoor onderzoek naar duurzame affecten informatie kan opleveren over de externe relaties van de TOSCA (Fontaine e.a., 2001). Het feit dat een factor analyse met twee grote groepen proefpersonen de in de literatuur vooronderstelde structuur van de TOSCA onderbouwt, en het feit dat de TOSCA schalen de vooronderstelde relaties met duurzame affecten bleken te hebben geeft een ondersteuning van de structurele en convergente validiteit van dit instrument. Eén van de verwachtingen was dat de lange termijn affecten van schuld en schaamte alleen positief gerelateerd zouden zijn aan schuldgeneigdheid als niet is gecontroleerd op schaamteneigdheid. Dit bleek waar te zijn. Een validatie studie van Rüsç e.a. (2006) met 60 gezonde vrouwen en 60 vrouwen met borderline persoonlijkheidsstoornis, met de huidige versie van de TOSCA, de TOSCA-3, de Personal Feelings Questionnaire-2 (PFQ-2) en de Experiential Shame Scale (ESS) had tot doel de interne consistentie van deze instrumenten te onderzoeken. Met betrekking tot de TOSCA-3 waren er de hypothesen dat de zelfrapportage instrumenten (TOSCA-3 en PFQ-2) onderscheid kunnen maken tussen schaamteneigdheid en schuldeneigdheid en dat een

instrument gebaseerd op scenario's van schaamte- en schuldgeneigdheid (TOSCA-3) meer consistent onderscheid maakt tussen schaamtegeneigdheid en schuldgeneigdheid dan een instrument gebaseerd op een woordenlijst van schaamte- en schuldgeneigdheid (PFQ-2). Wat betreft beide hypothesen werden gemixte resultaten gevonden. Daarnaast bleek dat in de TOSCA-3 de neiging tot het ervaren van schuld en de neiging tot het ervaren van schaamte matig aan elkaar gerelateerd zijn. Ook bleek de schaal van de TOSCA-3 die schuldgeneigdheid meet een slechte interne consistentie te hebben.

Psychometrische kwaliteit.

Op basis van de key publication kan in deze review over verschillende psychometrische kenmerken van de TOSCA uitspraak worden gedaan. De TOSCA lijkt een goede interne consistentie en structurele validiteit te hebben. Dit is te zien in de goede samenhang die de TOSCA tussen de items heeft. Daarnaast is de in de literatuur beschreven structuur van het instrument van de neiging tot het ervaren van schuld, schaamte, externalisatie en onverschilligheid aangetoond.

In de key publication zijn niet genoeg gegevens beschikbaar om te oordelen over de betrouwbaarheid van de TOSCA. Door gebruik van een te eenzijdige steekproef om de schalen mee te formuleren is de content validiteit als matig beoordeeld. Tenslotte is er in de key publication sprake van een vage formulering van de hypothesen waardoor er geen uitspraak kan worden gedaan over of de TOSCA zich zo gedraagt zoals op basis van de theorie verwacht kan worden.

Definiëring.

De vier schalen van de TOSCA: schuld, schaamte, onverschilligheid en externalisatie worden gezien als de typische reacties die mensen hebben in typische situaties van schuld of schaamte. Schuld zoals gedefinieerd voor gebruik in de TOSCA is omschreven als een focus op specifiek gedrag, welke interne, specifieke, controleerbare en onstabiele attributies impliceert en waarbij iemand de verantwoordelijkheid neemt voor een begane transgressie. Schuld zou worden geassocieerd met de neiging om boete te doen, excuses aan te bieden, dingen proberen recht te zetten of proberen om de consequenties van de begane transgressie te repareren (Fontaine e.a., 2001; zie ook Baumeister, Stillwell & Heatherton, 1994).

De definitie van schuld zoals gehanteerd in de TOSCA vertoont nagenoeg geen overeenkomst met de definitie van existentiële schuld zoals gehanteerd in deze review. De enige overeenkomst die kan worden aangewezen is dat in beide definities nadruk ligt op de

negatieve situatie waar een ander persoon zich in bevindt en hoe deze beter gemaakt kan worden. Een belangrijk verschil hierbij is echter dat deze negatieve situatie volgens de definitie van schuld zoals gehanteerd in TOSCA door de persoon die wil helpen het beter te maken is veroorzaakt. Bij existentiële schuld is de persoon die iemand in een benadeelde positie wil helpen niet per definitie de veroorzaker van deze negatieve situatie.

Situational Guilt Scale, Klass (1987).

De SGS is opgebouwd volgens richtlijnen van het gedragsanalytische beoordelingsmodel van Goldfried & D’Zurilla (1969) en Goldfried & Linehan (1977).

Aan de hand van vier schaal ontwikkelingsstudies is er eerst een domein gegenereerd van natuurlijk voorkomende schuld ervaringen. Daarna zijn er stimulus situaties geselecteerd die van toepassing zijn op schuld en zijn er emotionele antwoord alternatieven geselecteerd. Tenslotte zijn de uiteindelijke items geselecteerd.

De SGS bestaat uit drie subschalen die schuld ten gevolg van inter-persoonlijke schade, norm overtreding en mislukken van zelfcontrole meten, en een totale schuld schaal welke bestaan uit in totaal 22 items. Participanten geven per item aan hoe schuldig ze zich zouden voelen in een bepaalde situatie. Een voorbeeld van een item is: “You have always given a present at holidays to one of your relatives, who always gives one to you. However, this year you did not get around to buying a present and didn't give anything though he/she gave you a present. It is now the middle of February, and you still haven't done anything about getting a present for him/her.” Voor de beoordeling van de items wordt een vijfpunts schaal gebruikt die staat voor vier termen (spijtig, teleurgesteld in jezelf, schuldig en beschaamd) die worden beoordeeld voor iedere situatie. De schaal loopt van *not at all* tot *very*. Omdat participanten een situatie moeten beoordelen die schuldgevoelens zou moeten oproepen en dan moeten aangeven in hoeverre ze in die situatie last zouden hebben van bepaalde emoties kan de SGS worden aangeduid als een *situation-based* instrument (Tangney & Dearing, 2002).

Onderzoek met de Situational Guilt Scale.

In de key publication van dit instrument (Klass, 1987) zijn scores op de SGS vergeleken met scores op andere instrumenten die schuld meten in een context van moraliteit, depressieve neigingen en sociaal wenselijke reacties. Er werden positieve correlaties verwacht van SGS scores met Depressive Experience Questionnaire (DEQ) afhankelijkheid en zelfkritiek. De SGS scores bleken significante, positieve correlaties te hebben met de DEQ schalen voor depressieve neigingen. Ze bleken sterk te correleren met DEQ afhankelijkheid en matig met

DEQ zelfkritiek. Deze bevindingen ondersteunen de construct validiteit van de SGS. De convergente validiteit wordt ondersteund door milde correlaties tussen SGS scores en scores op de Forced-Choice Guilt Inventory (FCGI), een instrument dat de ervaring van schuld in morele contexten meet. Scores op de SGS en de Marlowe-Crowne Social Desirability Scale (MCSDS), een instrument om sociale wenselijkheid mee te meten, correleerden niet, wat de discriminante validiteit van de SGS ondersteunt.

Jarrett & Weisenburger (1990) hebben de SGS gebruikt in een onderzoek waarbij is gekeken of 17 normale proefpersonen en 72 depressieve poliklinische patiënten verschillen in de mate en condities onder welke zij disfunctionele schuld rapporteren. Uit dit onderzoek is gebleken dat depressieve poliklinische patiënten significant meer schuld ervaren dan de gewone proefpersonen in bijna alle type situaties.

Psychometrische kwaliteit.

Op basis van de key publication kunnen in deze review enkele uitspraken worden gedaan over de psychometrische kwaliteit van de SGS. De subschalen van de SGS worden onderbouwd door analyses waardoor verondersteld kan worden dat de structurele validiteit van de SGS in orde is. Door tekortkomingen in de key publication zijn echter zowel de interne consistentie als de betrouwbaarheid beoordeeld als matig.

Doordat voor de formulering van dit instrument alleen een studentensteekproef is gebruikt, is de content validiteit als matig beoordeeld. Er is daarnaast geen informatie beschikbaar over vergelijkingsinstrumenten, waardoor in deze review geen uitspraak kan worden gedaan over of de SGS zich in onderzoek zo gedraagt als verwacht kan worden op basis van de theorie.

Definiëring.

In de SGS draait het om situaties die schuld oproepen. De definitie van schuld zoals gehanteerd in dit instrument wordt beschreven als een aversieve, bewuste emotie die betrekking heeft op zelfverwilt en spijt met betrekking tot de eigen gedachten, gevoelens en acties. Daarnaast speelt een gevoel van onrecht alsof een moreel principe is overtreden een rol (Hoffman, 1967; Klass, 1987). Er wordt in de SGS uitgegaan van een complexe relatie tussen schuld en morele transgressie omdat mensen zich ook schuldig lijken te voelen in situaties waarin geen sprake is van een duidelijke morele inhoud zoals bijvoorbeeld bij ongelukken. Op dit punt komt de definitie van schuld zoals gehanteerd in de SGS overeen met de definitie van existentiële schuld zoals gehanteerd in deze review. Het voelen van verantwoordelijkheid

voor een situatie die je niet zelf hebt veroorzaakt. Verder bestaan er tussen de definities geen overeenkomsten.

Algemene Resultaten

In de vorige paragrafen zijn de resultaten per instrument besproken. Hier zal ter bevordering van de overzichtelijkheid een korte samenvatting van deze resultaten worden gegeven.

Onderzoek met de instrumenten.

Naast de key publications zijn per instrument aanvullende studies gehanteerd om iets te kunnen zeggen over het gebruik van de instrumenten in onderzoek. Op basis van de gevonden studies lijkt de EGI vooral gebruikt te worden om onderzoek te doen naar de samenhang tussen existentiële schuld en andere variabelen. Aan de ene kant om de theoretisch vooronderstelde structuur van dit instrument te onderbouwen en aan de andere kant om te kijken naar de invloed van existentiële schuld op bepaalde variabelen en andersom. Ook de studies waarin de FP & NR Scale is gehanteerd doen vooral onderzoek naar de theoretisch vooronderstelde invulling en structuur van dit instrument en kijken naar de samenhang met, en invloed op andere variabelen die met schuld te maken kunnen hebben. De studies die zijn onderzocht waarin versies van de TOSCA zijn gehanteerd betreffen beide onderzoek naar de inhoud dit instrument, de ene studie onderzoekt de inhoud om de in de literatuur vooronderstelde structuur te onderbouwen en in de andere studie wordt gekeken naar hoe dit instrument zich in een klinische setting gedraagt, en of het zijn verwachtingen waar maakt. De studies waarin de SGS is onderzocht dienen om de schaal te formuleren en onderbouwen en voor onderzoek naar schuld in een klinische setting.

Psychometrische kwaliteit.

Zoals af te lezen is uit Tabel 1. is de algemene beoordeling van de psychometrische kwaliteit van de key publications matig. Hierdoor is het lastig om de instrumenten te evalueren. De key publications zijn als volgt gescoord:

- EGI: vier keer *poor*, één keer *fair*, geen *good* en geen *excellent*,
- FP & NR Scale: drie keer *poor*, twee keer *fair*, geen *good* en geen *excellent*,
- TOSCA: één keer *poor*, twee keer *fair*, geen *good* en twee keer *excellent*,
- SGS: één keer *poor*, vier keer *fair*, geen *good* en geen *excellent*.

Door de tekortkomingen in de key publications van de EGI en de FP & NR Scale kunnen in deze review geen uitspraken worden gedaan over de psychometrische kwaliteit van deze instrumenten.

Met betrekking tot de TOSCA en SGS kunnen op basis van de informatie uit de bijbehorende key publications enkele uitspraken worden gedaan over de psychometrische kwaliteit. De TOSCA lijkt een zeer goede interne consistentie en structurele validiteit te hebben en met betrekking tot de SGS kan aangenomen worden dat de structurele validiteit in orde is. Over de andere kenmerken van deze instrumenten kunnen geen uitspraken worden gedaan door tekortkomingen of gebrek aan informatie in de key publications.

Definiëring.

De definitie van existentiële schuld zoals is gehanteerd in deze review is vergeleken met de definities van (existentiële) schuld zoals zijn gehanteerd in de verschillende instrumenten. De definitie zoals gehanteerd in de EGI vertoont veel overeenkomsten met de definitie van existentiële schuld zoals is gehanteerd in deze review. De definitie zoals gehanteerd in de FP & NR Scale blijkt een raakvlak te hebben met de hier gehanteerde definitie van existentiële schuld en de definities zoals gehanteerd in de TOSCA en de SGS vertonen nagenoeg geen overeenkomsten met de definitie van existentiële schuld.

Discussie

Uitkomsten Review

Aan het begin van deze review zijn er drie onderzoeksvragen geformuleerd. De antwoorden op deze vragen zullen hier apart worden besproken. De eerst te beantwoorden onderzoeksvraag luidt als volgt: *Welke instrumenten zijn beschikbaar voor het meten van existentiële schuld?*

Door het vergelijken van de definities van (existentiële) schuld zoals gehanteerd in de instrumenten met de definitie van existentiële schuld zoals gehanteerd in deze review, is gebleken dat van de onderzochte instrumenten de EGI het enige instrument is dat een existentiële schuld instrument genoemd mag worden. De definities zoals gehanteerd in de andere instrumenten vertonen weinig overeenkomsten met de definitie van existentiële schuld omdat ze zijn ontwikkeld op basis van een algemene psychologische definitie van schuld, en vooral gaan over het begaan van een bepaalde transgressie en de gevolgen daarvan. Dit betekent dat deze instrumenten een andere invalshoek kiezen dan het existentieel perspectief van waaruit de EGI is ontwikkeld. Op grond daarvan kan geconcludeerd worden dat de FP &

NR Scale, de TOSCA en de SGS geen existentiële schuld instrumenten zijn. Doordat de NR scale echter wel een raakvlak heeft met de hier gehanteerde definitie van existentiële schuld wordt de FP & NR Scale aangemerkt als een grensgeval van een schuld en een existentiële schuld instrument.

Dit betekent dat er in deze review één existentiële schuld instrument is onderzocht, één instrument dat op de grens ligt tussen schuld en existentiële schuld en twee ‘gewone’ schuld instrumenten.

De tweede te beantwoorden onderzoeksvraag luidt als volgt: *Wat zijn de kenmerken van deze (existentiële) schuld instrumenten en hoe zijn ze in onderzoek toegepast?*

Gebleken is dat de onderzochte instrumenten verschillende kenmerken hebben waarmee in onderzoek rekening gehouden zou kunnen worden. Zo blijken alle instrumenten te bestaan uit meerdere schalen, waarbij verschil bestaat tussen hoe deze schalen zich tot elkaar verhouden. De FP & NR Scale bestaat bijvoorbeeld uit twee gelijkwaardige schalen die beide een aspect van schuld meten, en de SGS uit drie verschillende subschalen van schuld die aspecten ervan meten en een totale schuld schaal. De EGI meet verschillende variabelen en de TOSCA verschillende constructen, met per variabele en per construct een subschaal. Bij de keuze voor een instrument kan hier rekening mee worden gehouden. Bijvoorbeeld door bewust te kiezen voor een instrument dat één construct meet omdat alleen hier informatie over nodig is.

Wanneer inhoudelijk naar de tests wordt gekeken blijken er drie verschillende soorten tests onderscheiden te kunnen worden. De EGI en de TOSCA zijn scenario-based instrumenten, de FP & NR Scale is een statement-based instrument en de SGS een situation-based instrument. Bij de keus van een instrument kan rekening worden gehouden met dit kenmerk door bijvoorbeeld na te gaan wat het effect is van de manier waarop informatie aan een cliënt of proefpersoon wordt aangeboden, op de antwoorden die hij of zij geeft, zodat de gekozen test aansluit bij het doel van het onderzoek of de studie.

Uit de in deze review gevonden studies is niet op te maken of de instrumenten voor gebruik in de studies zijn gekozen door hun structuur, het soort test dat ze zijn of het construct dat ze beogen te meten. Met betrekking tot de studie van Schmitt e.a. (2000) is echter te verwachten dat het laatst genoemde kenmerk de reden voor de keuze van de EGI was, omdat dat het enige bestaande existentiële schuld instrument lijkt te zijn en het doel van die studie was om onderzoek op het gebied van existentiële schuld uit te breiden.

Binnen de gevonden studies is een opvallendheid aan te wijzen: er is alleen van de SGS een studie gevonden waarin dit instrument wordt toegepast in een klinische setting. Van zowel schuld als existentiële schuld is de relatie met psychopathologie nog niet duidelijk omschreven waardoor te verwachten was dat er meer studies gevonden zouden worden waarin onderzoek wordt gedaan naar dit verband; studies in een klinische setting.

Dat nagenoeg alle gevonden studies de nadruk leggen op de ontwikkeling van een instrument of daaraan verwante zaken en niet op onderzoek in de klinische setting kan echter voor een deel verklaard worden door het gebruik van de key publications naast de aanvullende literatuur om de instrumenten mee te onderzoeken, omdat key publications bijna altijd over de ontwikkeling van een instrument gaan. Het feit dat er bijna alleen maar studies zijn gevonden waarin onderzoek is gedaan naar de instrumenten zelf en veel minder naar de toepassing ervan in een klinische setting, is dus hoogstwaarschijnlijk geen representatieve afspiegeling van de literatuur die over de onderzochte instrumenten en de toepassing ervan bestaat.

De laatste te beantwoorden onderzoeksvraag luidt als volgt: *Wat is de psychometrische kwaliteit van de (existentiële) schuld instrumenten met betrekking tot de COSMIN boxen?*

De COSMIN beoordelingen van de instrumenten zijn over het algemeen matig uitgevallen. Ondanks deze matige beoordelingen kan echter niet worden gezegd dat de instrumenten op zich geen goede psychometrische waarden hebben; de COSMIN kijkt immers naar de kwaliteit van de key publication en niet naar de kwaliteit van het instrument zelf. Als er dus andere key publications waren gehanteerd zouden de instrumenten wellicht anders zijn gewaardeerd, wat tevens een tekortkoming is van het gebruik van key publications.

Door de vele tekortkomingen in de key publications van de EGI en de FP & NR Scale, kan er over de psychometrische kwaliteit van deze instrumenten geen uitspraak worden gedaan. Deze bevinding laat een tekortkoming zien in de (existentiële) literatuur, namelijk: het ontbreken van een kwalitatief goed, of goed onderzocht, existentiële schuld instrument.

Over de kwaliteit van de TOSCA en de SGS kunnen wel een aantal uitspraken worden gedaan. De key publication van de TOSCA heeft van de in deze review onderzochte instrumenten de beste kwaliteit. Op basis van de beschikbare informatie lijkt het een veelbelovend instrument met een goede interne consistentie en structurele validiteit. De SGS lijkt vooral een goede structurele validiteit te hebben. Doordat de TOSCA en SGS op basis van hun definitie echter beide zijn geclassificeerd als gewone schuld instrumenten is de kwaliteit van deze instrumenten voor de uitkomst van deze review niet van groot belang.

Reflectie op uitkomsten review.

Het feit dat er in de literatuur aanwijzingen zijn gevonden voor een verband tussen existentiële schuld en psychopathologie geeft reden om aan te nemen dat het nuttig is geweest om een onderscheid te maken tussen schuld en existentiële schuld. Wanneer wordt gekeken naar de eerder geformuleerde definities van schuld en existentiële schuld wordt duidelijk waarom; existentiële schuld betreft namelijk een heel specifiek gebied van schuld. Door dit gebied af te bakenen en vervolgens meetbaar te maken kan er waarschijnlijk beter onderzoek worden gedaan naar de effecten van dit type van schuld dan wanneer dit onderscheid niet wordt gemaakt. Het feit dat de algemene definitie van schuld zo ontzettend breed is en de existentiële definitie een stuk smaller wekt namelijk het vermoeden dat een algemeen schuld instrument geen existentiële schuld zou kunnen meten omdat het daar niet genuanceerd genoeg voor is. Wanneer de schuld instrumenten uit deze review, de TOSCA en de SGS, nader worden bekeken valt op dat deze geen enkel aspect van existentiële schuld meten, wat dit vermoeden bevestigt.

Het feit dat existentiële schuld waarschijnlijk een verband heeft met psychopathologie maakt het niet alleen belangrijk om het te onderscheiden van schuld, maar ook om er onderzoek naar te doen, zodat dit verband kan worden verduidelijkt. Uit de resultaten van deze review is gebleken dat meer onderzoek hard nodig is.

De definitie van existentiële schuld zoals gehanteerd in deze review is namelijk redelijk beknopt, maar door de zoektermen die gehanteerd zijn in de search naar instrumenten die expliciet aangeven existentiële schuld te meten, is het aannemelijk dat er momenteel, behalve de EGI, geen andere existentiële schuld instrumenten bestaan. Het feit dat er met de search naar instrumenten die zich niet expliciet profileren als existentiële schuld instrument, maar dit mogelijk wel zijn, geen instrumenten zijn gevonden bevestigt dit vermoeden.

Ondanks dat er nagenoeg geen onderzoek is gedaan naar het meten van existentiële schuld, in tegenstelling tot gewone schuld, is er wel redelijk wat onderzoek gedaan naar de fenomenologische aspecten ervan (zie bijvoorbeeld Craig, 2009; Montada e.a., 1985; Yalom, 1980). Desondanks bestaat er geen overeenstemming over wat existentiële schuld precies is. De EGI is daarnaast in de Engelse literatuur slecht onderzocht, waardoor de psychometrische kwaliteit ervan niet goed beoordeeld kan worden. Dit betekent dat er momenteel onduidelijkheid bestaat over wat existentiële schuld is, en dat het daarnaast nauwelijks meetbaar is door het ontbreken van (kwalitatief goede) instrumenten. Dit zijn duidelijke tekortkomingen in de literatuur. Door deze tekortkomingen aan het licht te brengen draagt deze

review bij aan het informeren over de stand van zaken op het gebied van existentiële schuld. Daarnaast kan deze review bijdragen aan verder onderzoek naar existentiële schuld door als uitgangspunt te dienen voor nieuw onderzoek.

Beperkingen

Wanneer deze review zou dienen als uitgangspunt voor vervolgonderzoek moet er met een aantal beperkingen van deze review rekening worden gehouden. Zo was het vanwege het ontbreken van een algemeen geaccepteerde definitie van existentiële schuld lastig om het onderzoeksterrein van deze review af te bakenen. De gemaakte keuzes kunnen ter discussie worden gesteld. Zo zijn de in deze review onderzochte instrumenten, nadat ze zijn geselecteerd voor gebruik in deze these, aan de hand van de voor deze review geformuleerde, redelijk beknopte, definitie van existentiële schuld gecategoriseerd als zijnde wel of geen existentiële schuld instrument. Door instrumenten te beoordelen als wel of geen existentiële schuld instrument op basis van een vooraf geformuleerde definitie bestaat een risico dat instrumenten die wel existentiële schuld meten worden uitgesloten door het niet overeenkomen van de definities. Deze werkwijze zou er dus voor kunnen zorgen dat instrumenten gemist worden, wat een incomplete review tot gevolg zou hebben. Zoals eerder geconcludeerd kan, doordat de search naar literatuur die expliciet over het meten van existentiële schuld gaat maar één instrument heeft opgeleverd en de andere search geen, echter worden aangenomen dat er geen instrumenten zijn gemist door het werken met een vooraf opgestelde definitie en dat deze review dus compleet is.

Door de beperkt beschikbare literatuur over existentiële schuld is, zoals eerder besproken, besloten om twee zoekstrategieën te gebruiken. De instrumenten die onderzocht zijn in deze review zijn daardoor niet, zoals verwacht zou kunnen worden, geselecteerd voor gebruik in deze review op basis van de definitie van existentiële schuld zoals die geformuleerd is in het theoretisch kader. In plaats daarvan zijn ze, zoals eerder besproken, geselecteerd op basis van het hebben van bepaalde kenmerken. Deze werkwijze had een tekortkoming van deze review kunnen zijn omdat ook hierdoor de mogelijkheid bestaat existentiële schuld instrumenten te missen. Een search op basis van de in het theoretisch kader geformuleerde definitie van existentiële schuld op bijvoorbeeld het artikel van Tilghman-Osborne e.a. (2010) had echter, achteraf gezien, waarschijnlijk geen andere instrumenten opgeleverd, wat betekent dat het gebruik van verschillende zoekstrategieën weinig invloed heeft gehad op bevindingen van deze review.

Er zijn met betrekking tot de gebruikte COSMIN ook enkele beperkingen aan te wijzen. Zo zou de subjectiviteit van bepaalde items in de COSMIN boxen voor een lagere kwaliteit, of betrouwbaarheid, van de beoordelingen kunnen zorgen. De vraag “zijn er nog andere methodologische fouten” is bijvoorbeeld erg lastig om te beantwoorden, omdat hier wordt gevraagd om een individuele inschatting van de beoordelaar. Hierdoor is de beoordeling van dit punt minder gestandaardiseerd, wat de uitkomst ervan minder betrouwbaar maakt. De mogelijkheid bestaat dat er daardoor in deze review COSMIN boxen ten onrechte te hoog of te laag zijn beoordeeld. Dit probleem had ondervangen kunnen worden door met meerdere beoordelaars te werken, maar dit was voor deze bachelorthese helaas niet haalbaar.

Een andere mogelijke tekortkoming is het feit dat in deze review niet alle boxen van de COSMIN gebruikt zijn voor het beoordelen van de psychometrische kwaliteit van de instrumenten. De boxen C, (meetfouten), G (crossculturele validiteit), H (criterium validiteit), I (responsiviteit) en J (interpreteerbaarheid) zijn niet beoordeeld omdat dat niet haalbaar was in deze review. Dit betekent dat niet alle door de COSMIN als relevant aangemerkte onderdelen om de kwaliteit van een studie mee te bepalen zijn meegenomen in de beoordelingen van de key publications. Als gevolg daarvan kan in deze review geen uitspraak worden gedaan over de meetfouten, crossculturele validiteit, criterium validiteit, responsiviteit en interpreteerbaarheid van de onderzochte instrumenten.

De in deze review wel onderzochte kenmerken zijn basiskenmerken welke voorwaarde zijn voor de zojuist genoemde niet beoordeelde kenmerken. Doordat de algemene beoordeling van de basiskenmerken matig is uitgevallen is het achteraf gezien niet erg dat de meetfouten, crossculturele validiteit, criterium validiteit, responsiviteit en interpreteerbaarheid niet zijn beoordeeld omdat dit niet mogelijk was geweest. Waren de basiskenmerken echter wel voldoende beoordeeld dan was het niet beoordelen van de meetfouten, crossculturele validiteit, criterium validiteit, responsiviteit en interpreteerbaarheid mogelijk wel een tekortkoming van deze review geweest.

Een laatste mogelijke tekortkoming van deze review is het gebruik van de TOSCA in plaats van de TOSCA-3 door het niet voorhanden zijn van een geschikte studie met de TOSCA-3 voor gebruik in een review. Op basis van de kenmerken uit Tabel 3. (p. 541) uit het artikel van Tilghman-Osborne e.a. (2010) is de TOSCA-3 geselecteerd als mogelijk existentiële schuld instrument. Dit zegt echter niets over of de TOSCA ook voldoet aan deze kenmerken, omdat er in de verschillende versies van dit instrument veranderingen zijn aangebracht.

Het grootste gedeelte van de items uit de TOSCA-3 zijn gelijk aan die uit de oorspronkelijke TOSCA (Tangney & Dearing, 2002). In de TOSCA worden de schalen alpha trots en beta trots (deze worden in de key publication niet besproken), schuld, schaamte, externalisatie en onverschilligheid gehanteerd. Voor de TOSCA-3 zijn dit de schalen alpha trots en beta trots, schuld, schaamte, externalisatie en losmaking. Dit laat zien dat er wel verschillen bestaan tussen beide versies.

Doordat de TOSCA-3 een andere invulling heeft dan de TOSCA kan niet worden uitgesloten dat de TOSCA wellicht minder geschikt is geweest voor gebruik in deze review. Op basis van de definitie van schuld zoals wordt gehanteerd in dit instrument is het echter bijna zeker dat de TOSCA-3, net zoals de TOSCA, ook niet als existentiële schuld instrument zou zijn geclassificeerd. Hierdoor heeft het feit dat de TOSCA in plaats van de TOSCA-3 in deze review is gehanteerd geen significante gevolgen gehad voor de uitkomsten van deze review.

Aanbevelingen

Voor zover bekend is dit de eerste review naar existentiële schuld instrumenten. Op grond van de in deze review gevonden informatie kunnen er enkele aanbevelingen worden gedaan voor vervolgonderzoek.

De belangrijkste bevinding van deze review is, nogmaals, dat er meer onderzoek nodig is naar existentiële schuld, omdat er discussie bestaat over wat het nou eigenlijk is. Net zoals van schuld bestaat er van existentiële schuld geen eenduidige definitie omdat er verschillende perspectieven zijn die een bepaalde visie hebben op wat dit fenomeen inhoudt. Onderzoek naar verschillende aspecten van existentiële schuld zoals wat de ervaring ervan inhoudt, of het situatiegebonden is, hoe zo een situatie er dan uitziet, en welke kenmerken existentiële schuld heeft zou kunnen bijdragen aan de formulering van een algemene definitie, omdat deze aspecten helpen een omschrijving van het concept te geven.

Het formuleren van zo'n algemene definitie is van belang, omdat dat een voorwaarde is om een goed instrument van existentiële schuld te kunnen ontwikkelen. Om een bepaald concept goed te kunnen meten moet immers eerst bekend zijn hoe het in elkaar steekt. Het ontwikkelen van instrumenten die existentiële schuld meten is belangrijk, omdat existentiële schuld volgens de besproken literatuur onder andere kan ontstaan na het overleven van een ramp (Lifton, 1968). Door de huidige hoeveelheid aanslagen, natuurrampen en oorlogen lijden wellicht meer mensen aan existentiële schuld dan nu beseft wordt. Daarnaast lijkt er een relatie te bestaan tussen een facet van existentiële schuld en posttraumatische stress

stoornis (Khouzam & Kissmeyer, 1997), en de mogelijkheid bestaat dat existentiële schuld samenhangt met nog meer vormen van psychopathologie.

Het is dus belangrijk om een eenduidige definitie van existentiële schuld te formuleren en het meetbaar te maken, zodat existentiële schuld beter kan worden geïdentificeerd en er inzicht worden kan verkregen in de relatie met psychopathologie wat kan bijdragen aan betere behandeling ervan.

Wanneer er meerdere instrumenten voor het meten van existentiële schuld beschikbaar zijn kan in het diagnostisch proces van het vaststellen van existentiële schuld het instrument met de beste psychometrische kwaliteit en, of, diegene die het beste bij een persoon past worden gekozen. Het is daarom aan te raden om onderzoek te doen naar de ontwikkeling van existentiële schuld instrumenten zodat psychologen en, of, therapeuten die te maken krijgen met cliënten met existentiële schuld de keus hebben uit verschillende instrumenten om het mee te meten.

Doordat de EGI momenteel het enige bestaande existentiële schuld instrument lijkt te zijn wordt aangeraden om, wanneer er een specifieke meting van existentiële schuld verricht moet worden, de EGI te gebruiken. Het is echter wel aan te raden om meer onderzoek te gaan doen naar de Duitstalige literatuur (zie bijvoorbeeld Dalbert, Montada, Schmitt, & Schneider, 1984; Dalbert, Schmitt, & Montada, 1983; Montada, & Reichle, 1983; Reichle, Montada & Schmitt, 1985; Schmitt, Montada & Dalbert, 1984; Schneider, Montada, & Reichle, 1986; Schneider, Montada, Reichle & Meißner, 1986), die beschikbaar is over de EGI omdat veel informatie over dit instrument alleen in die literatuur beschikbaar is. Verder onderzoek in de Duitse literatuur naar informatie over de ontwikkeling, achtergrond en psychometrische waarden van dit instrument geeft wellicht een positiever beeld van de psychometrische kwaliteit van dit instrument dan de in deze review gehanteerde key publication doet. Daarnaast kan informatie uit de Duitstalige literatuur wellicht uitsluitsel geven over de meetpretentie van dit instrument. Doordat de beschikbare Engelstalige literatuur over dit instrument alleen studies bevat waarin de EGI wordt gebruikt in een onderzoeksetting bestaat er namelijk een kans dat dit instrument oorspronkelijk niet ontwikkeld is voor gebruik in de klinische setting.

Wanneer blijkt dat de EGI geschikt is voor gebruik in de klinische setting is het aan te raden om te kijken naar de inhoud van de EGI, omdat de scenario's van de huidige versie van dit instrument gaan over mensen die wonen in ontwikkelingslanden, gehandicapten en Turkse gastarbeiders in West-Duitsland. Deze groepen mensen zijn gekozen omdat de meeste mensen

uit West-Duitsland onder veel betere condities leven dan deze groepen mensen (Montada e.a., 1985). Doordat de targetpopulatie van dit instrument bestaat uit mensen uit West-Duitsland is de EGI niet breed inzetbaar. Het is daarom aan te raden om onderzoek te doen naar scenario's die wel van toepassing zijn op mensen uit verschillende populaties. Er zou bijvoorbeeld gekeken kunnen worden naar scenario's die bij veel mensen gevoelens van existentiële schuld oproepen volgens de definitie van Montada e.a. (1985). Een voorbeeld van zo'n scenario zou kunnen gaan over mensen uit derde wereld landen. Er bestaat een grote kans dat dit gevoelens van existentiële schuld oproept bij mensen die in het 'rijke Westen' wonen. Onderzoek naar beroep op schuldgevoelens in tijdschriftartikelen heeft bijvoorbeeld laten zien dat liefdadigheidsadvertenties existentiële schuld willen oproepen en daarom vaak de nadruk leggen op de lezers verantwoordelijkheid om het leed van slachtoffers van armoede, hongersnood of natuurrampen te verzachten (Huhmann & Brotherton, 1997). Hierbij worden statements over feiten met betrekking de benadeelden aan de lezers voorgelegd, er worden suggesties gedaan om de benadeelden te helpen en er worden vragen gesteld aan de lezer. Dit soort advertenties, of het principe van die advertenties zou als voorbeeld genomen kunnen worden om nieuwe scenario's of informatie voor de EGI te selecteren welke bij veel mensen tot existentiële schuld zouden leiden.

Naast verder onderzoek naar de EGI kan er ook gekozen worden om nieuwe instrumenten voor het meten van existentiële schuld te ontwikkelen zodat er een groter aantal instrumenten beschikbaar komt. Voor het ontwikkelen van zo'n nieuw existentiële schuld instrument moet, nogmaals, eerst duidelijk zijn wat existentiële schuld precies is. Zodra dat duidelijk is kan informatie worden geselecteerd waarvan verwacht kan worden dat het gevoelens van existentiële schuld bij mensen oproept. Dit zou bijvoorbeeld geselecteerd kunnen worden door te kijken naar de zojuist besproken tijdschriftadvertenties of reclamespotjes voor het goede doel. Ook zou er gebruik gemaakt kunnen worden van informatie over recente natuurrampen die veel indruk hebben gemaakt op de algemene wereldbevolking. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de tsunami in het gebied van de Indische oceaan in december 2004. Voor het formuleren van nieuwe informatie zou bijvoorbeeld aan een groep proefpersonen videofragmenten over bepaalde rampen getoond kunnen worden waarna deze proefpersonen in een vragenlijst moeten aangeven hoe ze zich voelen tegenover de mensen die ze in het videofragment hebben gezien. Op basis van de informatie uit het vragenlijstonderzoek kunnen de meest effectieve videofragmenten worden gekozen om inhoud mee te geven aan een nieuw existentiële schuld instrument.

Existentiële schuld kan echter ook ontstaan door minder extreme verschillen. Dit bleek eerder al uit de vier, in het theoretisch kader besproken, condities die een grote waarschijnlijkheid hebben te resulteren in een existentiële schuld reactie volgens Montada e.a. (1985). Recent onderzoek van Mattila, Hanks & Zhang (2013) bevestigt deze condities en laat zien dat existentiële schuld ook veroorzaakt kan worden bij klanten van reisorganisaties door goed bedoelde acties van die reisorganisatie in de vorm van onverwachte voordelen of opwaarderingen. Dit soort informatie kan ook als uitgangspunt worden genomen voor de formulering van een nieuw existentiële schuld instrument, omdat bijvoorbeeld met het vliegtuig weggaan niet gebonden is aan één populatie. Scenario's gebaseerd op zulk soort situaties zijn dus waarschijnlijk voor veel mensen herkenbaar. Daarnaast is de kans groot dat mensen zo'n situatie wel eens zelf hebben meegemaakt waardoor ze zich wellicht beter kunnen inleven in de scenario's. Door zulk soort scenario's voor te leggen aan een grote groep proefpersonen en ze vervolgens te laten beoordelen hoe schuldig ze zich zouden voelen in die scenario's kan informatie verzameld worden om een nieuw instrument op te baseren.

Uiteraard moet bij beide manieren om informatie voor een nieuw instrument mee te verzamelen wel onderzocht worden of de schuldreacties van proefpersonen een gevolg zijn van existentiële schuld of een gevolg van anderen mechanismen. Dit kan bijvoorbeeld door ook een voormeting te verrichten om te kijken of er misschien proefpersonen zijn die zich standaard schuldiger voelen dan de gemiddelde mens.

Literatuurverwijzingen

- Baumeister, R. F., Stillwell, A. M. & Heatherton, T. F. (1994). Guilt: An interpersonal approach. *Psychological Bulletin*, *115*(2), 243-267. doi: 10.1037/0033-2909.115.2.243
- Caprara, G. V., Barbarelli, C., Pastorelli, C., Cermak, I. & Rosza, S. (2001). Facing guilt: Role of negative affectivity, need for reparation, and fear of punishment in leading to prosocial behavior and aggression. *European Journal of Personality*, *15*(3), 219-237. doi: 10.1002/per.402
- Caprara, G. V., Manzi, J. & Perugini, M. (1992). Investigating guilt in relation to emotionality and aggression. *Personality and Individual Differences*, *13*(5), 519-532. doi: 10.1016/0191-8869(92)90193-S
- Craig, M. (2009). To be or not to be: Understanding authenticity from an existential perspective. *Existential Analysis*, *20*(2), 292-298.
- Dalbert, C., Montada, L., Schmitt, M., and Schneider, A. (1984). *Existentielle schuld: Ergebnisse der item- und skalenanalysen* [Existential guilt: Item and scale analyses]. Unpublished research report, University of Trier, Trier.
- Dalbert, C., Schmitt, M. & Montada L. (1983). *Existentielle schuld: Ausgewählte untersuchungshypothesen* [Existential guilt: Selected investigation hypotheses]. Unpublished research report, University of Trier, Trier.
- Diener, E., Smith, H. & Fujita, F. (1995). The personality structure of affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, *69*(1), 130-141. doi: 10.1037/0022-3514.69.1.130
- Fontaine, J. R. J., Luyten, P., de Boeck, P. & Corveleyn, J. (2001). The test of self-conscious affect: Internal structure, differential scales and relationships with long-term affects. *European Journal of Personality*, *15*(6), 449-463. doi: 10.1002/per.428
- Groot, G. (2000). Existentialisme is humanisme. In *De uitgelezen Sartre* (pp. 234-259). Amsterdam: Boom.

- Hergenhahn, B. R. (2009). Humanistic (third-force) psychology. In *An introduction to the history of psychology* (pp. 570-605). Belmont, CA: Wadsworth.
- Hibbert, S., Smith, A., Davies, A. & Ireland, F. (2007). Guilt appeals: Persuasion knowledge and charitable giving. *Psychology and Marketing*, 24(8), 723-742. doi: 10.1002/mar.20181
- Hoffman, M. L. (1976). Empathy, role-taking, guilt and development of altruistic motives. In Lickona, T. (Ed.), *Moral development and behavior* (pp. 124-143). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Huhmann, B. A. & Brotherton, T. P. (1997). A content analysis of guilt appeals in popular magazine advertisements. *Journal of Advertising*, 26(2), 35-45.
- Jarrett, R. B. & Weissenburger, J. E. (1990). Guilt in depressed outpatients. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 58(4), 495-498. doi: 10.1037/0022-006X.58.4.495
- Khouzam, H. R. & Kissmeyer, P. (1997). Antidepressant treatment, posttraumatic stress disorder, survivor guilt and spiritual awakening. *Journal of Traumatic Stress*, 10(4), 691-696. doi: 10.1023/A:1024862223220
- Klass, E. T. (1987). Situational approach to assessment of guilt: Development and validation of a self-report measure. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 9(1), 35-48. doi: 10.1007/BF00961630
- Lewis, H. (1971). *Shame and guilt in neurosis*. New York: International Universities Press.
- Lifton, R. (1967). *Death in life: Survivors of Hiroshima*. New York: Random House.
- Mattila, A. S., Hanks, L. & Zhang, L. (2013). Existential guilt and preferential treatment: The case of an airline upgrade. *Journal of Travel Research*, 52(5), 591-599. doi: 10.1177/0047287513478504

- Mokkink, L. B., Terwee, C. B., Patrick, D. L., Alonso, J., Stratford, P. W., Knol, D. L., Bouter, L. M. & de Vet, H. C. W. (2010). The COSMIN checklist for assessing the methodological quality of studies on measurement properties of health status measurement instruments: An international delphi study. *Quality of Life Research*, 19(4), 539-549. doi: 10.1007/s11136-010-9606-8
- Montada, L. & Reichle, B. (1983). *Existentielle schuld: Explikation eines konzeptes* [Existential guilt: Explication of a concept]. Unpublished research report, University of Trier, Trier.
- Montada, L., Schmitt, M. & Dalbert, C. (1985). Thinking about justice and dealing with one's own privileges: A study on existential guilt. In Bierhoff, H. W., Cohen, R. & Greenberg, J. (Eds.), *Justice in social relations* (pp. 125-143). New York: Plenum Press.
- Parker, S. & Thomas, R. (2009). Psychological differences in shame vs. guilt: Implications for mental health counselors. *Journal of Mental Health Counseling*, 31(3), 213-224
- Reichle, B., Montada, L. & Schmitt, M. (1985). *Existentielle schuld: Differenzierung eines konstrukts* [Existential guilt: Differentiation of a construct]. Unpublished research report, University of Trier, Trier.
- Rüsch, N., Corrigan, P. W., Bohus, M., Jacob, G. A., Brueck, R. & Lieb, K. (2007). Measuring shame and guilt by self-report questionnaires: A validation study. *Psychiatry Research*, 150(3), 313-325. doi:10.1016/j.psychres.2006.04.018
- Schmitt, M., Behner, R., Montada, L., Müller, L. & Müller-Fohrbrodt, G. (2000). Gender, ethnicity, and education as privileges: Exploring the generalizability of the existential guilt reaction. *Social Justice Research*, 13(4), 313-337. doi: 10.1023/A:1007640925819
- Schmitt, M., Montada, L. & Dalbert, C. (1984). *Erste befunde zur validität des konstruktes existentielle schuld* [Initial findings on the validity of the construct existential guilt]. Unpublished research report, University of Trier, Trier.

- Schneider, A., Montada, L. & Reichle, B. (1986). *Existentielle schuld: Stichprobenrekrutierung, erhebungsinstrumente und untersuchungsplan* [Existential guilt: Random sampling, survey instruments and investigation plan]. Unpublished research report, University of Trier, Trier.
- Schneider, A., Montada, L., Reichle, B., and Meißner, A. (1986). *Auseinandersetzung mit privilegunterschieden und existentieller schuld: Item- und skalenanalysen I* [Dealing with social inequalities and existential guilt: Item and scale analyses I]. Unpublished research report, University of Trier, Trier.
- Schoemaker, C. (2011). Psychische gezondheid volwassenen: Hoeveel mensen hebben psychische klachten? In *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM. Geraadpleegd op 3 september 2013 via <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheid-en-ziekte/functioneren-en-kwaliteit-van-leven/psychisch-functioneren/psychisch-fuctioneren-volwassenen/hoeveel-mensen-hebben-psychische-klachten/#Psychischeklachtenindealgemenebevolking>
- Tangney, J. P. (1990). Assessing individual differences in proneness to shame and guilt: Development of the self-conscious affect and attribution inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(1), 102-111. doi: 10.1037/0022-3514.59.1.102
- Tangney, J. P. (1992). Situational determinants of shame and guilt in young adulthood. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(2), 199-206. doi: 10.1177/0146167292182011
- Tangney, J. P. (1996). Conceptual and methodological issues in the assessment of shame and guilt. *Behavioral Research Therapy*, 34(9), 741-754. doi: 10.1016/0005-7967(96)00034-4
- Tangney, J. P. & Dearing, R. L. (2002). *Shame and guilt*. New York: Guilford Press.
- Tangney, J. P., Dearing, R. L., Wagner, P. E. & Gramzow, R. (2000). The test of self-conscious affect-3 (TOSCA-3). Fairfax, VA: George Mason University.

- Tangney, J. P., Wagner, P. E. & Gramzow, R. (1989). The test of self-conscious affect (TOSCA). Fairfax, VA: George Mason University.
- Terwee, C. B., Mokkink, L. B., Knol, D. L., Ostelo, R. W. J. G., Bouter, L. M. & de Vet H. C. W. (2012). Rating the methodological quality in systematic reviews of studies on measurement properties: A scoring system for the COSMIN checklist. *Quality of Life Research*, 21(4), 651-657. doi: 10.1007/s11136-011-9960-1
- Tilghman-Osborne, C., Cole, D. A. & Felton, J. W. (2010). Definition and measurement of guilt: Implications for clinical research and practice. *Clinical Psychology Review*, 30(5), 536-546. doi: 10.1016/j.cpr.2010.03.007
- Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books.